

בנימין נתניהו, לקראת נפילה?

הבחירות ב-27 באוקטובר: ישראל מול גורלה

מאת אנטרניג קבורקיאן, אנליסט לענייני חוץ,

מתיה הוק, המנכ"ל של Le Millénaire

זהו תרגום של הטקסט המקורי בצרפתית: "Benjamin Netanyahu, vers la chute ?"

פתח דבר

ב-27 באוקטובר 2026 ייצאו הבוחרים בישראל לקלפיות כדי לבחור מחדש את 120 חברי הכנסת, בבחירות היסטוריות ביותר מבחינה אחת. **מדובר בהכרעה האלקטורלית הארצית הראשונה מאז רעידת האדמה הביטחונית של 7 באוקטובר 2023, אך גם בסיומה של הכנסת ה-25, שהשלימה את כהונתה הפורמלית בת ארבע השנים, לראשונה מאז 1988.** הצבעה זו מסתמנת בראש ובראשונה כמשאל עם בינארי סביב דמות מרכזית אחת: **בנימין נתניהו.**

ראש הממשלה המכהן, שעמד בראש המדינה יותר מ-19 שנים, שבר את כל שיאי האריכות של הדמוקרסיות הפרלמנטריות במערב, בהישענו על 3 דלקים פוליטיים מרכזיים: **דחיית תהליך אוסלו, שאוששה בידי האכזבות הביטחוניות, המפנה הדוקטרינרי שהציב את "הביטחון לפני השלום", והטרנספורמציה הליברלית של "אומת סטארט-אפ" משגשגת.** ואולם הגמוניה זו עוברת כיום משבר חסר תקדים, תחת המהלומות המצטברות של צרותיו המשפטיות, כישלון 7 באוקטובר 2023, ההסתבכות האזורית ויוקר מחיה החונק את משקי הבית.

כך, שלוש שנים אחרי 7 באוקטובר 2023, ישראל ניצבת בצומת דרכים. ב-27 באוקטובר 2026 עתידה המדינה לקיים את הבחירות החשובות ביותר בתולדותיה הקצרות. ואכן, **7 באוקטובר טרף את הקלפים במישור האזורי, בין היתר בהקפאת תהליך הנורמליזציה של ישראל עם שכנותיה במסגרת הסכמי אברהם ובהרחבה ישירה של הסכסוך לאיראן עם המבצע של פברואר 2026.** אך 7 באוקטובר שינה את התמונה גם בזירה הפנימית בישראל, עם ויכוח שהקצין סביב האסטרטגיה לשחרור החטופים, ובעיקר עם היעדרה של ועדה בלתי תלויה שתבחן את אי-הצפייה מראש של הטבח הגרוע ביותר בתולדות ישראל.

ראשית, נציג באופן עובדתי את **מאזן "שנות נתניהו"** (1), לאחר מכן נזהה את הסוגיות והמשתנים המרכזיים של **הבחירות** (2), ולבסוף נציג את **התרחיש שלנו לגבי עתידה הפוליטי של ישראל, מועשר במודל התחזית שלנו** (3).

- 2 פתח דבר
- 5 מאזן שלטונו של בנימין נתניהו מאז 1996
- 5 אריכות ימים פוליטית יוצאת דופן במדינה לא יציבה
- 5 ישראל, הדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון, שבירה בשל מוסדותיה
- 7 מדינה הרגילה למשברים פוליטיים
- 8 אריכות ימים יוצאת דופן למרות הקשר מוסדי שביר
- 10 מקורות הצלחתו של בנימין נתניהו
- 10 קריאה של הסכסוך הישראלי-פלסטיני שאוששה בידי המציאות בשטח
- 15 נורמליזציה של היחסים בין ישראל למדינות האזור
- 16 תנופה כלכלית חסרת תקדים
- 21 אך שברירות מתמשכת
- 21 לקראת בידודה של ישראל מאז 7 באוקטובר 2023?
- 22 מצב פוליטי שביר המסומן בשערורייה כפולה
- 23 קשיים כלכליים
- 26 הבחירות של 27 באוקטובר 2026: משאל עם בעד נתניהו או נגדו?
- 26 המצב הפוליטי בישראל לקראת הבחירות של 27 באוקטובר
- 26 המאזנים הפרלמנטריים והפוליטיים הגדולים
- 28 פרסום רשימות המועמדים לבחירות
- 29 נושאי מערכת הבחירות
- 31 הבחירות הראשונות מאז 7 באוקטובר 2023: הצבעת עונש או אפקט "התלכדות סביב הדגל"?
- 31 טיעונים התומכים בהצבעת עונש
- 33 טיעונים התומכים באפקט "התלכדות סביב הדגל"
- 36 עשרת המשתנים המרכזיים של ההצבעה
- 36 גודל ציבור הבוחרים
- 38 הפיכת הבחירות למשאל עם בעד נתניהו או נגדו
- 39 משתנים נוספים העשויים להשפיע על הבחירות
- 43 האם נתניהו יכול להישאר בשלטון?
- 43 התרחיש המרכזי: אין רוב מוחלט לאף אחת משתי הקואליציות
- 45 מהם התנאים המצטברים להישארותו של נתניהו בשלטון?

מאזן שלטונו של בנימין נתניהו מאז 1996

אריכות ימים פוליטית יוצאת דופן במדינה לא יציבה

ישראל, הדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון, שבירה בשל מוסדותיה

לפני שנבחן את הבחירות בישראל ב-27 באוקטובר 2026, יש להזכיר נקודה יסודית. בעוד משקיפים רבים נוטים לתקוף את ישראל בשל אופן תפקודה הפוליטי, **ישראל נותרת "הדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון"**.

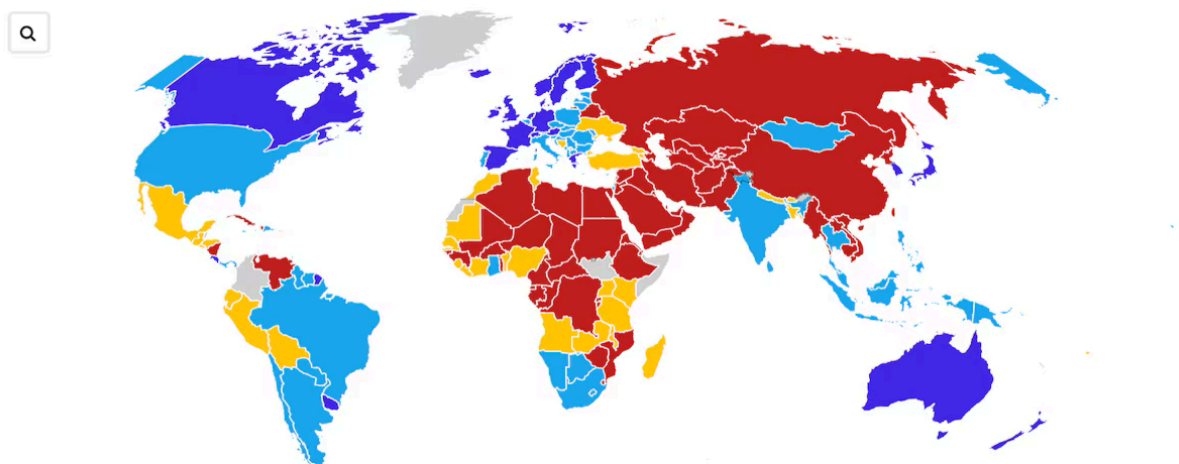
קביעה זו נשענת על עבודותיה של *The Economist Intelligence Unit* (EIU) בנושא מדד הדמוקרטיה, המשמשות אמת מידה לקביעה אם משטר הוא סמכותני או דמוקרטי. מהן עולה כי ישראל מוגדרת "דמוקרטיה פגומה", אך היא היחידה באזור המגיעה למעמד זה, כפי שמראה המפה שלהלן.

איור - **מפת הדמוקרטיות בעולם לפי מדד הדמוקרטיה שלהן, L'Express**, על בסיס נתוני ה-EIU 2023¹

עולם שרובו עדיין אוטוריטרי

דירוג המדינות לפי מידת הכיבוד של נורמות דמוקרטיות*, 2023

● דמוקרטיה ● דמוקרטיה פגומה ● משטר היברידי ● משטר אוטוריטרי

¹ "critique" 2024 "L'Express, Démocratie : un sommet pour une année 2024" (דמוקרטיה: פסגה לקראת שנת 2024 "קריטית"), L'Express, על בסיס הדוח לשנת 2023 של קבוצת המחקר *The Economist Intelligence Unit* (EIU), פורסם ב-14 במרץ, 18 במרץ 2024.

אלא שניתן לזהות כאן פרדוקס ראשון: **ישראל היא הדמוקרטיה היחידה באזורה, אך היא דמוקרטיה שבירה.** שברירותה נובעת מגורם כפול: מיקומה הגאוגרפי, מוקפת משטרים סמכותניים שחלקם שואפים להשמדתה, וגם מוסדותיה. ואכן, מוסדות אלה אינם יציבים מעצם טבעם.

הדמוקרטיה הישראלית נשענת על ארכיטקטורה חוקתית ייחודית בין הדמוקרטיות של המאה ה-21. בסיווג הקלאסי של המשטרים במדע המדינה, ניתן לקרב אותה ל"משטר אספה חד-ביתי", בדומה לקונבנציה בתקופת המהפכה הצרפתית, ויש להוסיף לכך חוסר יציבות פרלמנטרית חריף מאוד.

על פי סעיף 4 של **חוק-יסוד: הכנסת**, 120 חברי הכנסת נבחרים בבחירות כלליות וישירות, בשיטה יחסית של רשימות מלאות, באזור בחירה ארצי אחד.² אחוז החסימה, שנקבע במקור על 1%, הועלה בהדרגה ל-1.5%, ל-2% ולאחר מכן ל-3.25%, בעקבות התיקון לחוק הבחירות ב-2014. רף נמוך זה מעודד את פיצול האספה, שכן הוא מאפשר למפלגות רבות לזכות בייצוג. למרות ההעלאה, הרף נותר נמוך במיוחד בהשוואה לדמוקרטיות הפרלמנטריות במערב (כמו רף של 5% בגרמניה), ומעודד ייצוג של אינטרסים מגזריים, דתיים או זהותיים ממוקדים מאוד.³ זוהי ביקורת מבנית המופנית תדיר כלפי הדמוקרטיה הישראלית, בניגוד גמור לשיטה הצרפתית, השואפת ליצור רוב מובהק.⁴

מנגנון בחירות זה מוליד פיצול קיצוני של המפה הפוליטית. על פי *Research Report on Party Systems* של המכון הישראלי לדמוקרטיה (IDI), **ישראל רושמת את אחד מ"מספרי המפלגות הפרלמנטריות האפקטיביים" (מדד לאקסו-טאגפורה) הגבוהים ביותר ב-OECD.** הרחק מהחלוקה לשניים, לשלושה או לארבעה גושים במדינות המערב, המדינה נעה באופן קבוע בין 7 ל-9 מפלגות גדולות,⁵ דבר המשקף פיזור קיצוני של הייצוג ביחס למספר התושבים.

ריבוי מפלגות מוקצן זה מחליש ישירות את הרשות המבצעת, המוסדרת בחוק-יסוד: הממשלה. מאז הכרזת המדינה ב-1948, אף מפלגה לא הצליחה לזכות לבדה ברוב מוחלט של 61 מושבים. ראש הממשלה נידון להרכיב קואליציות טרורניות ולא יציבות, התלויות בסחטנותן של סיעות המיעוט. הרשות המבצעת נותרת אפוא שבויה בפשרות מתמידות, ומרחב התמרון שלה בתחומי הליבה הממלכתיים מצטמצם במידה ניכרת מול תכתיבי "משחק המפלגות". זוהי, במידה מסוימת, מעין רפובליקה רביעית צרפתית בגרסה מוקצנת.

² The Knesset, Basic Laws, Parliamentary Business, The Knesset, ספטמבר 2026.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

⁵ Ofer Kenig, The 2022 Elections: Results Analysis, Israel Democracy Institute (IDI), *Research Report on Party Systems*, 7 בנובמבר 2022.

לחוסר האיוון המוסדי הזה מתווספים היעדרה של חוקה פורמלית והיעדרו של בית מחוקקים שני, חלל שמולא בידי **החלטת הררי משנת 1950**, שקבעה את חקיקתם ההדרגתית של חוקי יסוד. בהיעדר משקל נגד חקיקתי דו-ביתי, נטל לעצמו בית המשפט העליון תפקיד פוליטי מרכזי. בפסק הדין המכונן **ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי** (1995)⁶, חולל המוסד בראשות השופט אהרן ברק "מהפכה חוקתית", כשנטל לעצמו את הסמכות לבקר ולבטל חוקים שחוקקה הכנסת בשם חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו⁷. **ביקורת שיפוטית זו, פרי יצירה פסיקתית, והשימוש בעילת "חוסר הסבירות הקיצוני" הציבו את הרשות השופטת בלב המאבק הפוליטי.** חשיבותו של בית המשפט העליון היא נקודה מרכזית, שכן הוא מהווה מוקד חיכוך כפול בין בנימין נתניהו למערכת המשפט בישראל: במישור התיקים של ראש הממשלה, וגם במישור מה שמבקריה של ישראל מכנים "האילברליזציה של המשטר".

מדינה הרגילה למשברים פוליטיים

התוצאה של חוסר היציבות הפרלמנטרית של המשטר הישראלי היא ריבוי המשברים הפוליטיים. בשל נטייתה לפיזורים חוזרים ולחילופי קואליציות תכופים, השיטה הפרלמנטרית הישראלית היא מעין "רפובליקה רביעית צרפתית בגרסת XXL".

בין 1948 לעלייתו של בנימין נתניהו לשלטון ב-1996 התחלפו בישראל 26 ממשלות. חוסר יציבות כרוני זה שקול **לתוחלת חיים ממוצעת של שנתיים בקושי לכל ממשלה**, תוצאה ישירה של משטר פרלמנטרי שבו הישרדותו של ראש הממשלה תלויה תמיד בתהפוכות מפלגתיות בתוך רובים הטרוגניים.

חוסר יציבות זה בא לידי ביטוי בכמה משברים פרלמנטריים. נזכיר את החשובים שבהם. ראשית, **"התרגיל המסריח"** (HaTargil HaMasriakh) **ממרץ 1990** מציין את ניסיונו הכושל של שמעון פרס (השמאל הישראלי) להפיל את ממשלת האחדות הלאומית בראשות יצחק שמיר (הליכוד). **שמעון פרס, אז שר האוצר ויו"ר מפלגת העבודה, הוביל הצעת אי-אמון כדי להפיל את ממשלת האחדות הלאומית של יצחק שמיר.** המשבר הגיע לשיאו סביב משא ומתן אפל שנוהל עם המפלגה החרדית ש"ס וסביב ניסיונות לגייס את תמיכתן של סיעות דתיות אחרות, פרק שהתאפיין בתמורות חקיקתיות שנויות במחלוקת, בעיקר בנוגע לאיסור גידול חזירים ומכירת בשר חזיר, המכונה לא פעם **"משבר החזירים"**. כאן, מטרתו של שמעון פרס הייתה לשאת ולתת עם הגורמים הרחוקים ביותר ממחנהו הפוליטי (החרדים) כדי להפיל את שלטון הימין לטובתו. הכישלון המהדהד של התמרון הזה

⁶ Cardozo Israeli Supreme Court Project - Yeshiva University, United Mizrahi Bank v. Migdal Cooperative Village, Versa, 1995. opinions of the supreme court of Israel, Cardozo Law, 1995.
⁷ The Knesset, Basic Laws, Parliamentary Business, The Knesset 2026. ספטמבר 2026.

והזעם הציבורי על הצינויות של המיקוח המפלגתי הובילו **להנהגת הבחירה הישירה לראשות הממשלה ב-1992, זרז לעלייתו ולניצחונו של בנימין נתניהו ב-1996.**

עשור לאחר מכן חוותה ישראל משבר פוליטי רחב היקף נוסף. מדובר **במשבר סביב תוכנית ההתנתקות החד-צדדית מרצועת עזה (2004-2005).** מול מרד "המורדים" בליכוד ומול החסימה הפרלמנטרית, **בחר אריאל שרון להיפרד ממפלגתו ולהקים את קדימה בנובמבר 2005.** פיצול היסטורי זה הוביל להתפרקות זמנית של הימין הקלאסי, ופתח את הדרך לארגון מחדש של המפה הפוליטית, **שממנו ידע בנימין נתניהו להפיק תועלת כדי לחזור ולהשתלט על הליכוד לפני שובו לשלטון ב-2009.**

שני המשברים הפוליטיים הגדולים האלה חשובים להבנת אופן פעולתה הנוכחי של הדמוקרטיה הישראלית. הראשון הוביל לרפורמה של בחירה ישירה לראשות הממשלה, כדי להעניק למנצח לגיטימציה דמוקרטית ואלקטורלית חזקה מאוד. השני פיצל לעומק חלק מהמפה הפוליטית, והוסיף קושי להבנת המשטר הישראלי.

אריכות ימים יוצאת דופן למרות הקשר מוסדי שביר

למרות מסגרת מוסדית שבירה והקשר פוליטי לא יציב, ההיסטוריה העכשווית של ישראל מסומנת בפרדוקס מבני בולט: בישראל צמחה אחת מתקופות הכהונה הארוכות ביותר של ראש רשות מבצעת בכל הדמוקרטיות הליברליות. **זוהי התופעה "בנימין נתניהו".**

בנימין נתניהו צבר עד היום יותר מ-19 שנים בראשות ממשלת ישראל, בשלוש תקופות עיקריות: **1996-1999, 2009-2021, ומדצמבר 2022 ועד היום.** מאזן כרונולוגי זה, שיא ישראלי, עולה בהרבה על כהונתו ההיסטורית של מייסד האומה, **דוד בן-גוריון** (שצבר מעט יותר מ-13 שנים). מעל לכול, **הצלחה פוליטית זו עולה על משך כהונתם של רוב ראשי הממשלה בדמוקרטיות הפרלמנטריות שלאחר המלחמה,** כמו 16 השנים של הלמוט קוהל או של אנגלה מרקל בגרמניה, 13 השנים של פליפה גונסלס בספרד, 11 השנים של מרגרט תאצ'ר בבריטניה או 9 השנים של סילביו ברלוסקוני באיטליה.

כך, יציבות פוליטית יוצאת דופן זו עומדת בניגוד לסטנדרטים של הדמוקרטיות הפרלמנטריות, שבהן ההתחדשות הדמוקרטית של ראשי הממשלה מתרחשת בדרך כלל אחרי מחזור בחירות אחד או שניים בני 4 עד 5 שנים. ההצלחה להישאר בשלטון קרוב לשני עשורים במדינה ללא חוקה פורמלית, הנתונה במצב חירום קבוע מאז הקמתה וחשופה לזעזועים צבאיים מתמשכים, היא **הישג פוליטי שחשוב להבין כדי לנתח את הבחירות של אוקטובר 2026.**

אריכות ימים זו מוסברת בראש ובראשונה **בשליטתו המוחלטת של בנימין נתניהו במשחק המוסדי הישראלי**. בשיטה שבה אף מפלגה מעולם לא זכתה ברוב מוחלט, הוא ביסס את מעמדו כציר שאין לעקוף אותו בפוליטיקה הלאומית, והפך את ניהול בריתות הנסיבות (בעיקר עם המרכז או עם הגושים החרדיים והלאומיים) לכלי המרכזי להישרדותו האלקטורלית.

מקורות הצלחתו של בנימין נתניהו

קריאה של הסכסוך הישראלי-פלסטיני שאוששה בידי המציאות בשטח

במישור הפוליטי, הצלחתו של בנימין נתניהו נשענת על שלושה דלקים.

דלק אלקטורלי מס' 1: "תהליך אוסלו לא יעבוד"

ב-1996, הדלק האלקטורלי הראשון שלו היה עמדתו בסכסוך הישראלי-פלסטיני באותה שנה. ראש הממשלה הנוכחי הכיר בהדרגה, באופן פרגמטי, בכך ש"תהליך אוסלו לא יעבוד". גם אם בפועל קביעה זו אינה נכונה לגמרי, שכן נתניהו, כאיש פרגמטי, הוא שהוביל את הצעתם של ההסכמים הטובים ביותר שהציעה ישראל אי פעם לפלסטינים בנוגע למדינתם.

לשם תזכורת, במסגרת הנורמליזציה של היחסים בין ישראל למדינות ערב בסוף המאה ה-20, הסכסוך הישראלי-ערבי הופך לסכסוך ישראלי-פלסטיני. אין פירוש הדבר שכל מדינות ערב מכירות בישראל. עם זאת, קיומה כבר אינו מאוים כפי שהיה בעבר. לנוכח מצב זה, חלק מהפלסטינים מתחילים להתארגן, מתוך ידיעה שלא יקבלו דבר נוסף ממדינות ערב. כך צומחים:

- **אש"ף (ארגון השחרור הפלסטיני)**, שבמרכזו בין היתר הפתח בגדה המערבית, המשתחרר החל משנות ה-70 מחסותו של המלך חוסיין מירדן. השלטונות הירדניים אף ייאצו להיאבק באש"ף בגדה המערבית, שכן ירדן ביקשה תמיד לספח את הגדה המערבית לממלכתה;
- **החמאס, ב-1987, ששם לו כמטרה עיקרית את השמדת ישראל, בהתייחסו לאדמת פלסטין כאדמה אסלאמית.** הוא משגשג בעיקר בעזה בעת האינתיפאדה הראשונה, בסוף 1987.

הסכמי אוסלו, שנחתמו ב-1993, סימנו נקודת מפנה משמעותית בסכסוך הישראלי-פלסטיני. מטרותיו העיקריות של ההסכם היו חיפוש פתרון ארוך טווח שיסיים את הסכסוך ויכונן שלום בר-קיימא במזרח התיכון. ההסכמים נועדו להביא להכרה הדדית בזכויותיהם ובתביעותיהם של הישראלים והפלסטינים, בין היתר בנוגע לגבולות, למעמד ירושלים, לפליטים ולביטחון. השחקנים העיקריים שהיו מעורבים בהסכמי אוסלו היו ממשלת ישראל בראשות ראש הממשלה יצחק רבין, וארגון השחרור הפלסטיני (אש"ף), שיוצג בידי יאסר ערפאת. התהליך החל במשא ומתן חשאי באוסלו שבנורווגיה, בתיווך נורווגי. ארצות הברית, ובמיוחד מזכיר המדינה וורן כריסטופר, מילאה תפקיד של גורם מסייע במשא ומתן. גורמים נוספים, כמו מצרים וירדן, היו מעורבים אף הם כעדים וכמתווכים.

הסכמי אוסלו כללו שני הסכמים: אוסלו א' ואוסלו ב':

- **אוסלו א'** (הסכם וושינגטון, 1993) קבע מסגרת לאוטונומיה פלסטינית ברצועת עזה ובגדה המערבית, וחילק שטחים אלה לאזורים מנהליים פלסטיניים (A, B ו-C). ההסכם אפשר גם את הקמת הרשות הפלסטינית, ישות פלסטינית אוטונומית בראשות יאסר ערפאת, שהייתה אחראית לניהול העצמי באזורים האוטונומיים.
- **אוסלו ב'** (ההסכם הזמני בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה, 1995) הגדיר את אופן המעבר לאוטונומיה פלסטינית מלאה בגדה המערבית ובעזה. הוא קבע נסיגה של הכוחות הישראליים מאזורים מסוימים ובחירות פלסטיניות למועצה מחוקקת ולנשיא הרשות הפלסטינית.

הסכמים אלה הניחו את היסודות לתהליך שלום רחב יותר, ובכלל זה משא ומתן על סוגיות מפתח כמו מעמדה הסופי של ירושלים, זכות השיבה של הפליטים הפלסטינים, הביטחון והגבולות. אולם, **למרות התקווה הראשונית שעוררו, ההסכמים לא הובילו לפתרון סופי, ותהליך השלום נתקל במכשולים רבים ובתקופות של אלימות, כמו האינתיפאדה השנייה בתחילת שנות ה-2000.** יתרה מזו, האינתיפאדה השנייה לוותה בפיגועי חמאס בעזה ובישראל. כאשר החמאס ניצח בבחירות בעזה ב-2006, ולאחר מותו של יאסר ערפאת, תהליך השלום גוסס, בשל נסיגתו מהמשא ומתן. הסכמי אוסלו היו בבת אחת הישג דיפלומטי וכישלון פוליטי, שכן בסופו של דבר הם רק קיבעו את הבעיות שאנו מכירים כיום.

בסוף שנות ה-90, **בנימין נתניהו, אז ראש ממשלת ישראל, יישם תוכנית ביטחונית שנועדה להגן על האומה מפני האיומים כפי שנתפסו, ובראשם הטרור הפלסטיני ולאחר מכן הטרור האסלאמיסטי.** תוכנית זו התגבשה בהקשר שבו הסכמי אוסלו, שנחתמו ב-1993, הבטיחו תהליך שלום עם ארגון השחרור הפלסטיני (אש"ף).

בתגובה לסדרת פיגועים, ובהם פיגוע ההתאבדות במסעדת סבארו בירושלים ב-2001, שבו נהרגו 15 בני אדם ונפצעו 130, אימצה ישראל מדיניות ביטחון נוקשה, שקראה לחיזוק היכולות הצבאיות ולבניית התנחלויות בגדה המערבית, החלטה שקיבלה תימוכין **בדוחות של משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA), שציינו כי האוכלוסייה היהודית ב"התנחלויות" גדלה ב-50% בין 1996 ל-2000.** אריאל שרון החזיק בתפיסה שביטחונה של ישראל תלוי ביכולתה לשלוט בשטחים הכבושים: **ככל שהנוכחות הישראלית התרחבה, כך הורחק האיום מהחברה הישראלית.** כך, בניגוד למה שנטען לעתים קרובות, לא נתניהו הוא שעומד מאחורי מה שיש המכנים "המפנה הביטחוני".

עם זאת, נתניהו הוא האישיות הפוליטית הישראלית שידעה לנצל את הנושא הזה בהמשך. לא המהות אלא הצורה היא שהכריעה בהצלחה האלקטורלית הזאת. במהלך מערכת הבחירות של 2009 הבטיח נתניהו להשיב את הביטחון, והציג את עצמו כמנהיג המסוגל להגן על אזרחי ישראל.

מסר זה זכה להד מיוחד בקרב ציבור בוחרים שהתעייף מאי-הוודאות של תהליך השלום, במיוחד לאחר רצח ראש הממשלה יצחק רבין ב-1995 בידי קיצוני שהתנגד לווייתורים טריטוריאליים. לאחר רצח רבין, יותר ממחצית הישראלים חששו מהסלמה באלימות. באופן דומה, דוח של מועצת הביטחון של האו"ם משנת 1999 ציין עלייה של 60% בהתקפות הרקטות ובפיגועי ההתאבדות לעומת השנה הקודמת, דבר שהזין אווירה של פחד. ישראלים רבים החלו להעדיף את הביטחון המידי.

יתרה מזו, בנימין נתניהו אינו נתפס כ"קיצוני בלתי מתפשר". ואכן, הוא חותם על ההסכמים הנוחים ביותר שישראל הציעה אי פעם לפלסטינים⁸. הפרוטוקול בדבר הפריסה מחדש בחברון (או הסכמי חברון) נחתם בכהונתו הראשונה של בנימין נתניהו, ב-17 בינואר 1997, בין ישראל לאש"ף בייצוגו של יאסר ערפאת.

הוא כולל:

- **יישום שארית מאוסלו ב'**, עם הפינוי הצבאי מחברון שתוכנן במקור בהסכמי אוסלו ב' (ספטמבר 1995), אך הוקפא לאחר רצח רבין וגל הפיגועים של תחילת 1996. אף שהיה מתנגד חריף לתהליך אוסלו, נאלץ נתניהו, תחת לחץ כבד של ממשל קלינטון, לנהל משא ומתן על הנסיגה הזו ולהשלים אותה.
- **חלוקת העיר (H-1 ו-H-2)**, שפיצלה את חברון לשני אזורים: **אזור H-1** (כ-80% מהעיר): הועבר לשליטת הרשות הפלסטינית. **אזור H-2** (כ-20% מהעיר, הכולל את העיר העתיקה, מובלעות היישוב היהודי ומערת המכפלה): נותר בשליטה צבאית ישראלית בלעדית לצורכי ביטחון.
- **עקרון ההדדיות:** בהזדמנות זו הציג נתניהו באופן רשמי את הדוקטרינה שלו: "ייתנו, יקבלו; לא ייתנו, לא יקבלו" (כלומר התניית כל נסיגה טריטוריאלית ישראלית בעמידה קפדנית של אש"ף בהתחייבויותיו הביטחוניות במאבק בטרור).
- **המשמעות הפוליטית:** נתניהו העביר את ההסכם בכנסת ב-16 בינואר 1997 (87 בעד, 17 נגד) בזכות תמיכת אופוזיצית מפלגת העבודה, ובמקביל ספג מרד מצד חלק מהקואליציה שלו ומצד הימין הלאומי.

לאחר מכן המשיך **בחתימה על הסכמי וואי פלנטיישן באוקטובר 1998** (שקבעו פריסות מחדש נוספות בגדה המערבית), שהביאו בסופו של דבר לקריסת הקואליציה הראשונה שלו, כשגרמו לבחירות

⁸ Alan Makovsky, Robert Satloff, The Hebron Agreement: A Closer Look, *The Washington Institute*, Policy Analysis, 27, 1997.

המוקדמות של 1999. כך, למרות תבוסתו ב-1999, **נתניהו ינצל את יכולתו לגלם את הדרישה לביטחון ואת הנכונות לנהל משא ומתן עם הפלסטינים.**

עם זאת, בעוד שהקמת מדינה פלסטינית נהנתה מתמיכת רוב בדעת הקהל הישראלית (עמדה שנתניהו היה שותף לה), שאיפה זו הפכה בהדרגה ללא פופולרית לאור המבוי הסתום של אוסלו.

דלק אלקטורלי מס' 2: "המפנה הביטחוני"

בישראל, יותר מבכל מקום אחר, ההיצע הפוליטי הלאומי של מנהיג תלוי בקריאתו הגאופוליטית, ועל אחת כמה וכמה בקריאתו את הסכסוך הישראלי-פלסטיני. **כפי שראינו קודם, הסוגיה הביטחונית הפכה לאבן הראשה של הפרויקט הפוליטי של נתניהו ב-2009.** ואם בתחילת שנות ה-2000 החברה הישראלית הייתה ספקנית כלפי פרויקט זה, יש להודות שהעשור הראשון של שנות ה-2000 הוכיח שנתניהו צדק במבחן המציאות.

שובו של בנימין נתניהו לשלטון בבחירות לכנסת בפברואר 2009 נובע **מכך שהעשור של שנות ה-2000 ערער לעומק את הנחת היסוד של אוסלו, שלפיה ויתורים טריטוריאליים יבטיחו את השלום.**

יתרה מזו, בחירות אלה התקיימו בתום תקופה של אלימות מתמשכת ושל התפכחות ביטחונית. על פי *Israel Victims of Government and Terror Data Archive (MFA)*, **האינתיפאדה השנייה (2000-2005) גבתה את חייהם של יותר מ-1,000 ישראלים**⁹, שנהרגו בגל חסר תקדים של פיגועי התאבדות ופיגועי ירי בלב הערים הגדולות.

לטרומה זו נוסף הכישלון המבצעי, **כפי שנתפס, של הנסיגה החד-צדדית מרצועת עזה באוגוסט 2005: במקום לייצב את המובלעת, הנסיגה הקלה על השתלטות החמאס על השלטון ב-2007,** ולאחריה ירי רקטות בלתי פוסק על דרום הארץ ומבצע "עופרת יצוקה" (דצמבר 2008 - ינואר 2009). במקביל, מלחמת לבנון בקיץ 2006 חשפה בצפון את התעצמות היכולות הבליסטיות של חיזבאללה, הממומן והמחומש בידי טהרן, וביססה את הופעתו של "ציר שיעי" עוין לאורך גבולות המדינה. **התוצאה: ישראל מוקפת באיומים מרובים.**

על תחושת הפגיעות הרב-כיוונית הזו בנה בנימין נתניהו את ההיצע הפוליטי שלו ב-2009. כמתנגד חזיתי למשא ומתן שניהלו אהוד אולמרט וציפי לבני באנאפוליס, הוא קבר את הדוקטרינה הקלאסית של השמאל הישראלי ("שטחים תמורת שלום") לטובת אקסיומה פרגמטית: **"הביטחון לפני**

⁹ Ministry of Foreign Affairs, Victims of Palestinian Violence and Terrorism since September 2000, 1,530 people have been killed by Palestinian violence and terrorism since September 2000, MFA, 22 בספטמבר 2026.

השלום". מנקודת מבט זו, כל ויתור טריטוריאלי מוקדם מוקע כמעשה כניעה שרק יקרב את ירי הרקטות אל לב העצבים של תל אביב ושל נמל התעופה בן-גוריון.

במקום הסכם מדיני כולל, שנחשב לחזון שוא מול רשות פלסטינית מוחלשת ומפולגת, **נתניהו פיתח את תפיסת "השלום הכלכלי", בשילוב שליטה צבאית הדוקה בשטח ופיתוח הגנות טכנולוגיות (ובהן ראשיתה של מערכת כיפת ברזל). קריאה זו של הסכסוך, שאוששה בידי החרדה הקולקטיבית מול איומים א-סימטריים, שכנעה את החברה הישראלית. אף שמפלגת המרכז קדימה הקדימה בהפרש זעום במספר המושבים (28 לעומת 27 לליכוד), הקואליציה הלאומית והדתית שהתגבשה סביב נתניהו היא שגברה בכנסת.**

דלק אלקטורלי מס' 3: "מצביא"

באופן פרדוקסלי, בניגוד לתגובות הראשונות מאז 7 באוקטובר 2023, נתניהו יכול לשגשג על דלק אלקטורלי שלישי: **הוא המצביא.** למרות שאלות רבות שהתעוררו בנוגע לתפקודו, **מנהיג הליכוד עשוי ליהנות מאפקט "ההתלכדות סביב הדגל" הקשור להקשר של מלחמה רב-ממדית.**

ואכן, רעידת האדמה שחוללה מתקפת 7 באוקטובר 2023 היא ללא ספק **הכשל הביטחוני והצבאי החמור ביותר בתולדות ישראל.** הגילויים הרצופים סביב ההתרעות שלא זכו להתייחסות, מוכנותם של שירותי המודיעין וההחלטות הפוליטיות שקדמו לטבח מחלישים את בנימין נתניהו, שספג ביקורת ציבורית ותקשורתית חריפה על אחריותו הישירה לקריסה הטקטית הזו. באופן דומה, ניהול המלחמה בחמאס, שהחלה כבר ב-8 באוקטובר, והאיטיות של המגעים לשחרור החטופים הזינו מחאה פנימית חוזרת ונשנית.

ואף על פי כן, באופן פרדוקסלי, רצף אירועים זה הפעיל מחדש תופעה עוצמתית של **התלכדות סביב המנהיג, "אפקט הדגל", שנצפית לא פעם בדמוקרטיות במלחמה.** מול סכסוך קיומי הנתפס כמאבק על ההישרדות הלאומית, חלק משמעותי מדעת הקהל הישראלית השלים עם הרעיון שלמרות טעויותיו, לאף יריב פוליטי אין את המעמד, הנחישות או הסמכות הדרושים כדי לנהל ביעילות רבה יותר את המבצעים הצבאיים ולעמוד בלחצים הבינלאומיים.

חוסן זה נשען על האשראי הביטחוני ארוך הטווח שהישראלים ממשיכים לייחס לכהונותיו של בנימין נתניהו. כפי שהדגשנו בדוח הקודם שלנו, הנהגתו התאפיינה במודרניזציה טכנולוגית חסרת תקדים של מערך הביטחון מול סכסוכים א-סימטריים:

• **פיתוח מגני ההגנה מפני טילים:** הפעלתה ב-2011 של מערכת כיפת ברזל חוללה מהפכה בהגנה על השטח, ביירוט אלפי רקטות ששוגרו מעזה. דוחות משרד הביטחון מעריכים את

שיעור היירוט בכ-90% מול איומים קצרי טווח, עדות ליעילות מבצעית מוחשית.

- **התנופה בהגנת הסייבר:** בהשראתו הפכה אבטחת הסייבר לעמוד תווך של הדוקטרינה הצבאית המודרנית. כבר ב-2020 הגיעו ההשקעות השנתיות של המדינה בתחום זה לכ-1.5 מיליארד דולר, על פי מערך הסייבר הלאומי.
- **העליונות האיכותית (Qualitative Military Edge):** ההתמקדות בטכנולוגיה מתקדמת, לצד שיתוף פעולה אסטרטגי הדוק עם ארצות הברית ובעלות הברית המערביות, הבטיחה לצה"ל שמירה על עליונות טכנולוגית מכרעת על פני כל יריביו באזור.

כך, אף שספג ביקורת חריפה על ניהול הכשלים הראשוניים של 7 באוקטובר, ידע נתניהו להפעיל מחדש את המנוף הפסיכולוגי היסודי של בוחרי: **מול תחושת הכיתור, הוא נותר הערב המוכח למערך צבאי-תעשייתי מתוחכם ביותר**, ושכנע בוחרים רבים שהוא נותר המנהיג היחיד המסוגל להכתיב את תנאיו של ניצחון אסטרטגי.

לסיכום, **לזכותו הפוליטית של נתניהו ייאמר שרוב הישראלים אימצו את קריאתו את הסכסוך מול המציאות והאיומים.**

נורמליזציה של היחסים בין ישראל למדינות האזור

מעבר למדיניות הביטחון הפנים שלו, **אסטרטגיית הביטחון של ישראל נוגעת גם לאסטרטגיה הדיפלומטית שלה כלפי מדינות האזור האחרות.** מבחינת ישראל, המטרה היא **לנרמל את יחסיה עם שכנותיה באמצעות הסכמים דו-צדדיים של הכרה בקיומה**, עם המדינות הערביות הסוניות.

נורמליזציה זו התרחשה בשלושה שלבים:

- **הסכמי קמפ דייוויד ב-1979** עם מצרים;
- **הסכם השלום עם ירדן ב-1994** (בהמשך לתהליך אוסלו ב-1993);
- **הסכמי אברהם ב-2020 עם חלק ממדינות המפרץ ועם מרוקו.**

בעוד שתהליך השלום נקלע לקיפאון החל משנות ה-2010, **בחירתו של דונלד טראמפ הפיחה רוח חדשה בתהליך השלום.** הדבר עבר דרך שינוי בגישה האמריקאית לסכסוך, מגישה "רב-צדדית במסגרת האו"ם" לגישה המכוונת יותר לשינויים משמעותיים ומוחשיים. הסכמי אברהם נשענים על תוכנית טראמפ לפתרון הסכסוך, שנדחתה בידי הפלסטינים ונוסחה במשא ומתן עם הישראלים בלבד. כך, הסכמי אברהם שאפתניים פחות מתוכנית טראמפ, והתמקדו יותר בכינון יחסים בין ישראל לבין מונרכיות הנפט בעלות בריתה של ארצות הברית.

השחקנים העיקריים שהיו מעורבים בהסכמי אברהם היו מדינת ישראל, בראשות ראש הממשלה בנימין נתניהו, ושלוש מדינות ערביות: **איחוד האמירויות הערביות, בחריין וסודן (ואחריהן מרוקו)**. מדינות ערביות נוספות הביעו אף הן תמיכה או עניין בנורמליזציה של היחסים עם ישראל. ארצות הברית, בהנהגת הנשיא דונלד טראמפ, מילאה תפקיד מפתח בקידום ההסכמים ובעידוד מדינות נוספות להצטרף ליוזמה.

הסכמי אברהם לבשו צורות שונות מול כל אחת מהמדינות החותמות, אך היו להם מרכיבים משותפים:

- **כינון יחסים דיפלומטיים:** ההסכמים סללו את הדרך לכינון יחסים דיפלומטיים רשמיים בין ישראל לבין איחוד האמירויות הערביות, בחריין וסודן. הדבר כלל פתיחת שגרירויות, חילופי משלחות ושיתוף פעולה דיפלומטי.
- **שיתוף פעולה כלכלי:** ההסכמים עודדו שיתוף פעולה כלכלי בין המדינות החותמות, בין היתר בתחומי המסחר, הטכנולוגיה, התיירות וההשקעות. הם ביקשו להמריץ את הצמיחה הכלכלית ולממש את הפוטנציאל הכלכלי של האזור.
- **שיתוף פעולה ביטחוני:** המדינות החותמות התחייבו להדק את שיתוף הפעולה הביטחוני ביניהן, בין היתר במאבק בטרור ולמען היציבות האזורית. הדבר נתפס כדרך להתמודד עם איומים משותפים.

ההסכמים ביטאו מחויבות **לדו-קיום בדרכי שלום**, לסובלנות דתית ולמגוון התרבותי באזור. הם ביקשו לקדם יחסים הרמוניים בין הדתות, ומכאן שמם, על שם אבי שלוש הדתות המונותאיסטיות: היהדות, הנצרות והאסלאם.

הסכמי אברהם זכו לשבחים רבים בשל הפוטנציאל שלהם לתרום לשלום וליציבות במזרח התיכון, אך עוררו גם ביקורת, בעיקר מצד הפלסטינים, שראו בהם בגידה במאבקם הלאומי.

תנופה כלכלית חסרת תקדים

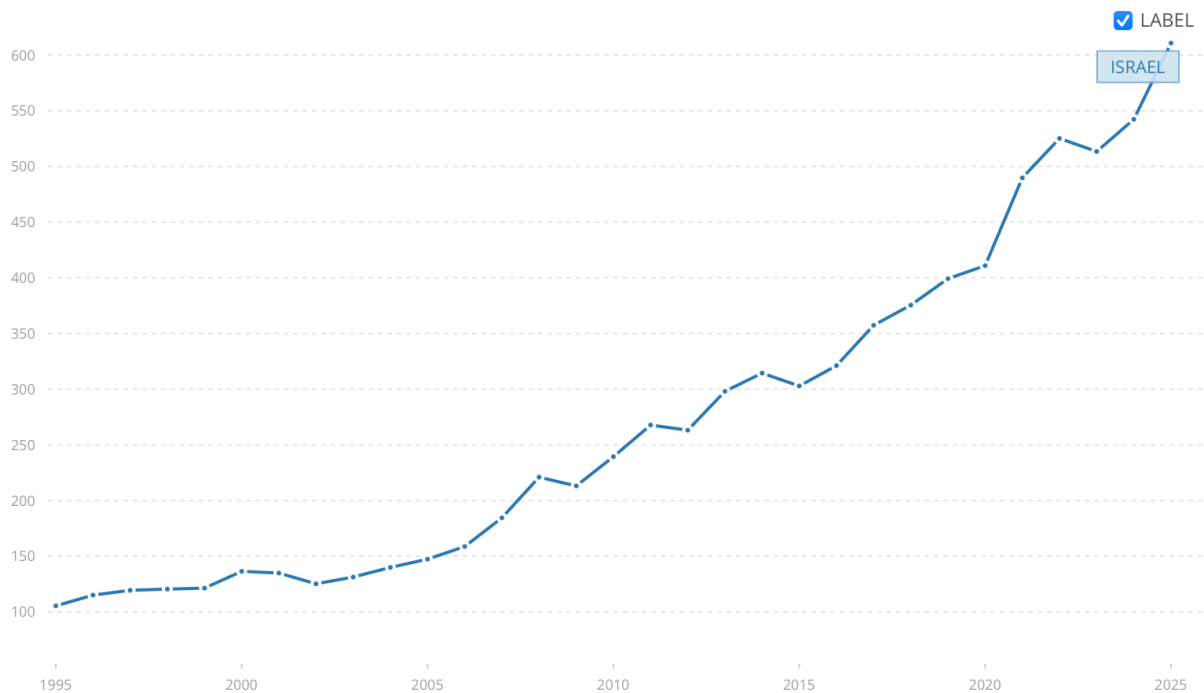
אילו הסתפקנו בסוגיית הביטחון כדי להבין את הצלחתו של נתניהו, היינו מחמיצים חלק גדול מהתמונה. ואכן, הצלחתו ובחירתו החוזרת שוב ושוב נובעות גם מתוצאות כלכליות טובות מאוד.

1. הליברליזציה של הכלכלה והזינוק ברמת החיים

בראשיתה, **מדינת ישראל נשענה על מודל פיתוח בהשראת תנועת העבודה, בעל אופי פרוטו-סוציאליסטי, שסמליו היו התפקיד המרכזי של הקיבוצים ונוכחותה הכוללת של ההסתדרות.**

כבר בכהונתו הראשונה ב-1996, ובאופן מכריע בתקופת כהונתו האסטרטגית **במשך האוצר** (2003-2005) תחת אריאל שרון, יזם בנימין נתניהו רפורמות ליברליות רחבות היקף: **דה-רגולציה של שוקי ההון, הקלה בפיקוח על מטבע חוץ, הפרטות מסיביות של חברות ממשלתיות (כמו אל על או חברות התקשורת) והפחתת מס החברות ומס ההכנסה.**

איור - התפתחות התמ"ג של ישראל מאז 1995, הבנק העולמי¹⁰

מעבר זה לכלכלת שוק חפץ לעלייה מרשימה ביצירת העושר. על פי נתוני הבנק העולמי, **התמ"ג של ישראל גדל פי 6 ב-25 השנים האחרונות ועבר את רף 600 מיליארד הדולר**, עם האצה החל משובו של נתניהו ב-2009.¹¹

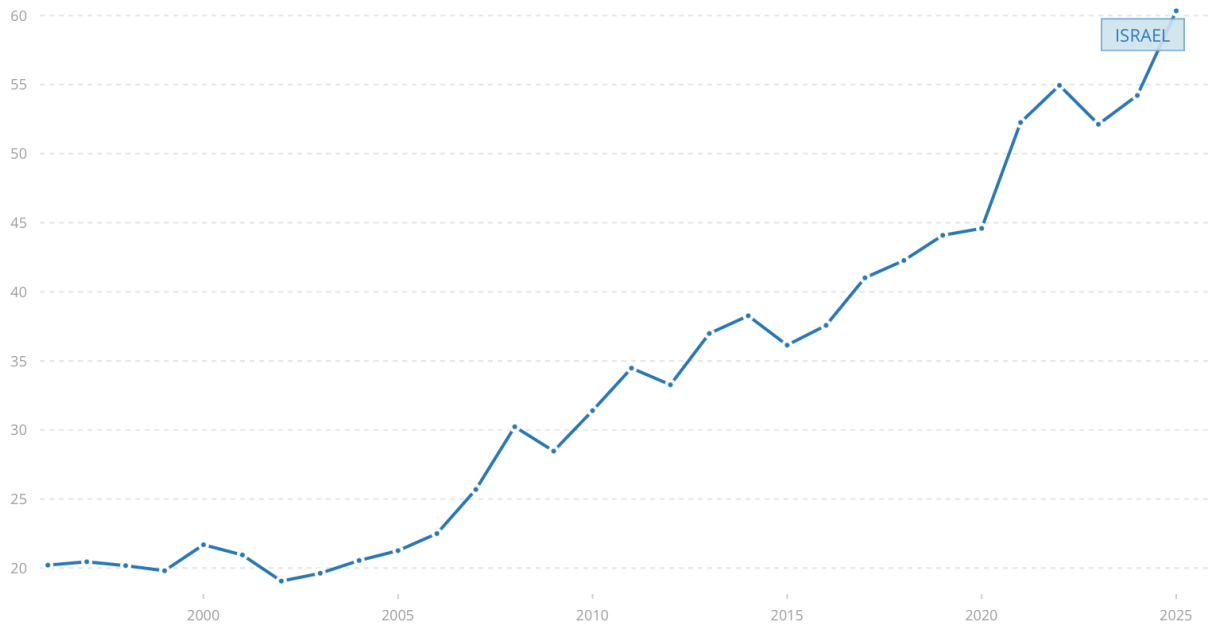
מאז 2009 לבדה, יצירת העושר בישראל גדלה יותר מפי 3, כלומר עלייה של 186.4%, ובמילים אחרות שיעור צמיחה ממוצע של 10.9% בשנה. לשם השוואה, באותה תקופה (2009-2025), התמ"ג של מצרים צמח "רק" ב-5.5% בשנה, זה של איחוד האמירויות ב-4.4% בשנה, זה של טורקיה ב-8.5% בשנה וזה של עיראק ב-7.6% בשנה, ככל שמדובר בכלכלות צומחות. לעומת זאת, מדינות אחרות נמצאות במיתון באותה תקופה, כמו סוריה או לבנון, בשל בעיות ביטחון פנימיות. רק ערב הסעודית מגיעה לתוצאה דומה לזו של ישראל (11.6%).¹²

¹⁰ World Bank, GDP (current US\$) - Israel, Country official statistics, National Statistical Organizations and/or Central Banks; National Accounts data files, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), World Bank, 2026.

¹¹ Ibid.

¹² כל החישובים מבוססים על נתוני הבנק העולמי לתקופה 2009-2025, או 2008-2024 אם נתוני 2025 אינם ידועים לבנק העולמי.

איור - התפתחות התמ"ג לנפש בישראל מאז 1995, הבנק העולמי¹³

צמיחה כלכלית חזקה מאוד זו הזניקה את רמת החיים של הישראלים באותה תקופה. על פי נתוני הבנק העולמי, **התמ"ג לנפש בישראל עלה מכ-18,000 דולר ב-1996 ליותר מ-54,000 דולר ב-2024-2022, והציב את המדינה מעל ממוצע האיחוד האירופי ומעל כמה כלכלות מערביות מרכזיות, כמו בריטניה או צרפת.**

הרפורמות הליברליות של נתניהו תחת אריאל שרון מסבירות בחלקן את התוצאות הכלכליות הטובות מאוד הללו. אבל **ישראל לא רק ייצרה יותר, היא גם יישמה אסטרטגיה כלכלית יעילה בעידן הגלובליזציה.** מדובר ב"אומת הסטארט-אפ" וב"גיוון השותפים".

בהיבט הראשון, **ישראל המירה את הכרח ההגנה הקיומי שלה ואת הידע של יחידותיה הצבאיות המובחרות (בעיקר יחידה 8200) לתעשייה אזרחית בעלת ערך מוסף גבוה מאוד.** הדבר נשען בראש ובראשונה על רמה גבוהה מאוד של מחקר ופיתוח, הגבוהה בהרבה משאר מדינות ה-OECD ודומה לזו של מדינות מזרח אסיה. ואכן, על פי ה-OECD, **ישראל מקדישה בין 5.5% ליותר מ-6% מהתמ"ג (לעומת ממוצע OECD הנמוך מ-3%) למחקר ופיתוח.** מדובר בספק הגדול ביותר של השקעות זרות ישירות בישראל, המהווה יותר מ-50% מהיצוא התעשייתי הישראלי ומספק נתח מכריע מהכנסות המדינה ממסים¹⁴.

¹³ World Bank, GDP per capita (current US\$) - Israel, Country official statistics, National Statistical Organizations and/or Central Banks; National Accounts data files, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), World Bank, 2026.
¹⁴ Startup Academy d'Israel

הדבר נובע מאסטרטגיה שהנהיגו הרשויות. על פי ארגון *Startup Nation Central* הישראלי¹⁵, **מערך הייצור הטכנולוגי הישראלי תוכנן מראשיתו לשוק העולמי**. בהיעדר שוק מקומי מספק, החברות הצעירות מאמצות מלכתחילה היגיון חוצה גבולות (*born global*), המחבר בין יזמים מקומיים למשקיעים מוסדיים, לתאגידים רב-לאומיים ולממשלות זרות.

כך אנו מוצאים את מודל הצמיחה מונחית היצוא האופייני למדינות מזרח אסיה, הרלוונטי ביותר בעידן הגלובליזציה כאשר למדינה יש יתרון יחסי. לשם כך, ישראל פיתחה **יתרון יחסי ממשתי**, כלומר **מערכת אקולוגית של מימון צפופה במיוחד, שבה קרנות הון סיכון בינלאומיות ומרכזי מו"פ של ענקיות עולמיות מושכים זרמים רציפים של הון**. הענף נשען גם על גשרים ממוסדים עם מערך הביטחון הלאומי, כפי שממחישים שיתופי הפעולה עם המנהלה למחקר, פיתוח אמצעי לחימה ותשתית טכנולוגית במשרד הביטחון (מפא"ת) בתחום טכנולוגיות הביטחון (*Defense Tech*), המבטיחים העברה של חידושים פורצי דרך מהתחום הצבאי ליישומים אזרחיים.

המנוע העיקרי של דינמיקת החדשנות הזו הוא כוח העבודה המיומן. **ענף ההייטק מעסיק יותר מ-330,000 איש ומתמודד עם אתגר מבני של מחסור בכישרונות מו"פ¹⁶, לעומת 85,000 בצרפת, אף שאוכלוסיית צרפת גדולה פי 6**. לכן, כדי לשמור על התחרותיות של הענף ולתמוך בצמיחה, נאלצה המערכת להרחיב את מאגרי הגיוס שלה הרבה מעבר לפרופיל ההיסטורי של יוצאי היחידות הטכנולוגיות בצבא. הדבר בא לידי ביטוי בתוכניות ממוקדות של שילוב והכשרה מתקדמת, כמו **שילוב נשים חרדיות** (מסלולים ייעודיים בהנדסת תוכנה ובמתמטיקה מתקדמת בתוכנית *Adva*), **הסבת לוחמים** (תוכנית *Data4s*, המכשירה חיילים לשעבר מיחידות קרביות למקצועות ניתוח נתונים ואבטחת סייבר), **ופתיחת הענף למיעוטים ולסטודנטים מהפריפריה** (תוכנית *Excellenteam*).

לבסוף, היתרון היחסי של ישראל אינו מוגבל עוד לתוכנה ולאבטחת סייבר קלאסית, שכן "אומת הסטארט-אפ" ביצעה מפנה לעבר פתרון אתגרים גלובליים מורכבים. לשם המחשה, ניתן לציין את תחומי ה-*Health Tech*, ה-*Climate Tech* וה-*AgriTech & Food Tech*.

לבסוף, ההצלחה הכלכלית של ישראל בגרסת נתניהו טמונה בצמצום התלות שלה במערב ובארצות הברית. ואכן, היחסים הכלכליים עם סין התחזקו בהדרגה, עד שזו הפכה לשותפת הסחר השנייה בגודלה של ישראל. הם האיצו החל מ-1996, כאשר בנימין נתניהו נעשה ראש ממשלה. אז, בשאיפתו לחולל מפנה ביטחוני חזק, הוא לא היסס לגוון את בריתותיו בפרויקטים של שיתוף פעולה צבאי וביטחוני, כמו בתחום המכ"מים. בתגובה, ממשלי קלינטון ולאחר מכן בוש הפעילו לחץ על ישראל

¹⁵ Startup Nation Central, Ecosystem with growth initiatives, 2026.

¹⁶ Ibid.

להפסיק את פרויקטי שיתוף הפעולה הללו, שעלולים היו להוביל לחשיפת סודות טכנולוגיים ותעשייתיים אמריקאיים לסין, ובכלל זה חסמו את מכירת מערכות המכ"ם פאלקון לסין, שישראל תכננה בתחילת שנות ה-2000. עם זאת, היחסים הכלכליים בין סין לישראל גדלו פי 100 בין 1992 ל-2021, עם שיא ב-2018 של יותר מ-11 מיליארד דולר. סין הפכה לשותפת הסחר השנייה של ישראל אחרי ארצות הברית ולשותפתה הראשונה באסיה. ב-2021 היוותה סין 45% מהיצוא הישראלי לאסיה.

אך שברירות מתמשכת

אם נתניהו יכול היה ליהנות משלושה דלקים אלקטורליים עוצמתיים, כלומר **קריאתו את הסכסוך הישראלי-פלסטיני שלאחר אוסלו, שאוששה בידי המציאות** (1), **מפנה ביטחוני המאפשר לישראל לבסס את מעמדה באזור** (2) **ותנופה כלכלית גדולה** (3), שלושת הדלקים הללו מאוימים מאז 7 באוקטובר מסיבות שונות.

לקראת בידודה של ישראל מאז 7 באוקטובר 2023?

בנקודה הראשונה, **7 באוקטובר 2023 טורף כמה מהקלפים בקריאתו של נתניהו את הסכסוך**. ואכן, הדוקטרינה שלו גרסה כי פתרון שתי המדינות מהווה מקור סכנה לישראל, כי ככל שישראל תהיה חזקה כך ייאלצו מדינות ערב לשתף פעולה, וכי החמאס, המנוע העיקרי של המאבק הפלסטיני בעזה, יתבודד מהעולם. והמציאות נטתה להוכיח שהוא צודק.

אולם 7 באוקטובר מציב שתי מגבלות לאסטרטגיה זו. הראשונה היא שבמישור האזורי, **דינמיקת ההשתלבות שנולדה מהסכמי אברהם נבלמה בבת אחת**. הסיכויים להסכם נורמליזציה משולש היסטורי עם ערב הסעודית הוקפאו בידי ריאד, המתנה מעתה כל התקרבות רשמית בהתחייבויות מחייבות לקראת הקמת מדינה פלסטינית. אף שהיחסים עם איחוד האמירויות הערביות ובחריין נשמרו במינימום כדי לשמר את הערוצים הביטחוניים, ההתחממות הדיפלומטית, העממית והמסחרית קפאה, כפי שממחישות החזרת שגרירים והגינויים החגיגיים של מוסדות הליגה הערבית.

המגבלה השנייה היא **הידרדרות היחסים עם בעלות בריתה הטבעיות של ישראל**. ביבשת אירופה באה ההידרדרות לידי ביטוי בהכרה במדינת פלסטין מצד ספרד, אירלנד, נורווגיה ואף צרפת, תחת לחץ דעת הקהל שלהן מול התגובה הישראלית בעזה. גרוע מכך, היחסים עם פריז הורעלו לנוכח עימותים פומביים ומגבלות הגישה שהוטלו על תעשיות הביטחון הישראליות בתערוכות נשק כמו יורוסטורי. העמדות שננקטו במועצת החוץ של מועצת האיחוד האירופי משקפות שחיקה מתמשכת של התמיכה הבלתי מותנית, על רקע ויכוחים חוזרים בנוגע לעמידה בסעיפי זכויות האדם של הסכם השותפות בין האיחוד האירופי לישראל, ועל רקע התמיכה שהעניקו כמה בירות להליכים שננקטו בבית הדין הבינלאומי לצדק ובבית הדין הפלילי הבינלאומי.

באופן דומה, **מול ארצות הברית, עמוד תווך אסטרטגי קיומי, הרחבת הסכסוך (ובמיוחד ההסלמה הישירה מול איראן) חשפה פערים דוקטרינריים מהותיים בין וושינגטון לירושלים**. ה-Congressional Research Service (CRS) מדגיש את אי-ההתאמה היסודית בין יעדי המלחמה של שתי המדינות בתיק האיראני: בעוד שמערך הביטחון הישראלי העדיף עמדה התקפית מרבית

שנועדה לערוף את ראשי שלוחותיה האזוריות של טהרן, ואף לחולל החלפת משטר (*regime change*)¹⁷, הממשל האמריקאי ביקש להבטיח את חופש השיט במצרים האסטרטגיים (הורמוז, באב אל-מנדב), למנוע זעזוע נפט עולמי ולנטרל את תוכנית הגרעין האיראנית באמצעות בלימה ממוקדת, בלי התלקחות כללית¹⁸.

לבסוף, **הבידוד הדיפלומטי הזה לווה במשבר חמור בביטחון של הקהילות היהודיות ברחבי העולם**. על פי הסוכנות היהודית, **ב-2024 עלה מספר המעשים האנטישמיים שתועדו ב-340% לעומת 2022 והוכפל לעומת 2023**¹⁹. התגברות זו יצרה מתחים חריפים בתפוצות במערב, שבהן חלק מהאוכלוסייה היהודית מאשים את הקואליציה בראשות בנימין נתניהו בניצול הסוגיה הביטחונית על חשבון תדמיתה הבינלאומית של ישראל.

מצב פוליטי שביר המסומן בשערורייה כפולה

7 באוקטובר 2023 סחף את הדלק האלקטורלי השני של נתניהו, כלומר המפנה הביטחוני: ואכן, הוא שגיבש את "המפנה הביטחוני" ב-2009, ובכל זאת ספגה ישראל ב-7 באוקטובר 2023 את הפשעים נגד האנושות החמורים ביותר בתולדותיה. והנה, **מתקפת הטרור האסלאמיסטית הזו נתפסת ככישלון הפוליטי, הצבאי והמודיעיני החמור ביותר מאז הקמת המדינה**. הכשלים עומדים במוקד ויכוח סוער במערכת הבחירות, שכן הם חושפים את קריסת דוקטרינת "חומת ההגנה" ואת מדיניות ה-*containment* (הכלה) כלפי החמאס. כישלון אסטרטגי זה מחק את ההבטחה היסודית של "מר ביטחון", הוביל להתפטרות רצופות של בכירים בצה"ל ובשב"כ, והעמיד את הממשלה תחת לחץ מתמיד של דעת הקהל להקמת ועדת חקירה ממלכתית בלתי תלויה.

ואולם אירוע זה מתרחש במצב פוליטי קשה עבור מנהיג ישראל. ואכן, נקודת המפנה הראשונה טמונה בהפיכת פעולתו של ראש הממשלה לעניין משפטי ישיר, עם משפט בגין **שוחד, מרמה והפרת אמונים בתיקים 1000, 2000 ו-4000**. והנה, בעוד שהחקירה נמשכת מאז 2016 והמשפט מאז מאי 2020²¹, לפרשה זו היו השלכות פוליטיות כבדות. נתניהו, שסירב להתפטר, נתקל בסירוב מוחלט של שותפיו לשעבר ממרכז-ימין לחדש ברית בהנהגתו. בידוד זה הוביל לאובדן זמני של השלטון בין יוני 2021 לדצמבר 2022, לטובת "**ממשלת השינוי**" ההטרונגית בהובלת נפתלי בנט ויאיר לפיד, וחתם את קץ המונופול של הליכוד על הימין המתון.

¹⁷ Congress Gov (Blanchard, Christopher M.; Sharp, Jeremy M.; Thomas, Clayton; Zanoliti, Jim), Report U.S. Conflict with Iran, Defense & Intelligence; Foreign Affairs; Transportation, 18 בספטמבר 2026.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ **הסוכנות היהודית לארץ ישראל**, « Rapport mondial de l'Agence Juive » Un peuple, (הדוח העולמי של הסוכנות היהודית "עם אחד"), אפריל 2026.

²⁰ « Charlie Summers, » Les juges redemandent au parquet d'abandonner le chef d'accusation de corruption contre Netanyahu (השופטים מבקשים שוב מהתביעה לוותר על אישום השוחד נגד נתניהו), The Times of Israël, 29 ביוני 2026.

²¹ Ibid.

בתצורה זו, כדי לחזור לבכורה בדצמבר 2022, **בנימין נתניהו נכלא בתלות מוחלטת בשוליים הקיצוניים ביותר של המפה הפוליטית**, ובכלל זה בשילוב דמויות מהימין הקיצוני הלאומי והדתי, **שאותן מגלמים בממשלה השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר ושר האוצר בצלאל סמוטריץ'**. והנה, קואליציה זו מובילה אותו לאמץ רפורמות הנחשבות קשוחות יותר ויותר בתחום הביטחון, בלי שהמדידים בתחום זה ישתפרו. נזכיר את התוכניות לתיקון פקודת המשטרה, שנועדו להכפיף את כוחות אכיפת החוק ישירות לדרג הפוליטי, וכן את חבילת הרפורמות המשפטיות שקודמה כבר ב-2023, שעוררו מחאות המונים ואזהרות מצד שומרי הסף המשפטיים. באופן פרדוקסלי, המפנה הביטחוני הזה לא הניב את התוצאות המצופות, שכן ב-2025 נרשמו בישראל 255 מקרי רצח, שיא בתולדותיה (לא כולל קורבנות הקשורים לסכסוכים)²².

קשיים כלכליים

לבסוף, המצב הכלכלי לפני הבחירות של 27 באוקטובר 2026 מציג חולשות הטבועות במודל הפיתוח הכלכלי שעודד **נתניהו, הנשען על מעין צמיחה כלכלית מלאכותית שבה ההוצאה הציבורית אינה מתורגמת תמיד לתוצאות מיקרו-כלכליות**.

ראשית, ולא פחות חשוב, **עלות המלחמה גבוהה מאוד עבור ישראל**. על פי נגיד בנק ישראל, **היא תגיע ביוני 2026 לכ-120 מיליארד אירו, כלומר כ-20% מהתמ"ג של ישראל**²³. בצרפת, הדבר היה שקול ל-600 מיליארד אירו, יותר מתקציב הפנסיות! ואכן, על פי בנק ישראל, **ב-2025 הזניקו הוצאות הביטחון והפיצויים את הגירעון הציבורי אל מעבר ל-6.6% עד 8% מהתמ"ג בעקבות הלחימה (לעומת גירעון שנבלם ב-4.2% בסוף 2023)**²⁴. הדבר מוביל לעלייה חדה מאוד ביחס החוב הציבורי לתמ"ג, שחצה את רף 68% עד 70% (לאחר שהגיע לשפל של פחות מ-60% לפני המשבר). סחף זה אילץ את האוצר להרבות בהנפקות אג"ח בפרמיות סיכון גבוהות יותר.

יתרה מזו, **החרیגה הפיננסית הזו לא קוזה בקיצוצים ממוקדים בהוצאה הציבורית**. כך, למשל, נשמרו **הוויתורים הפוליטיים שניתנו לשותפים החרדים כדי לשמר את הקואליציה**. בנוסף, במסגרת ההסכמים התקציביים, **הממשלה הבטיחה והגדילה את הכספים הקואליציוניים: מיליארדי שקלים שהוקצו לרשתות מוסדות הלימוד התורניים (ישיבות) ולקצבאות לתלמידים דתיים שאינם משתלבים בשוק העבודה, ללא תמורה בדמות לימודי ליבה (אנגלית, מתמטיקה)**. מדיניות זו עוררה ביקורת חריפה מצד בכירים במשרד האוצר ובבנק ישראל, המצביעים על עלות הדחיקה של קצבאות אלה על חשבון התשתיות האזרחיות ועל חשבון שיקום מרווחי התקציב לשעת חירום.

²² "Maurice Ifergan, Criminalité record chez les Arabes israéliens : Maurice Ifergan alerte sur une situation "hors de contrôle" (פשיעת שיא בקרב ערביי ישראל: מוריס איפרגן מזהיר מפני מצב "שיצא משליטה")", 22 I24 News, 24 בינואר 2026.

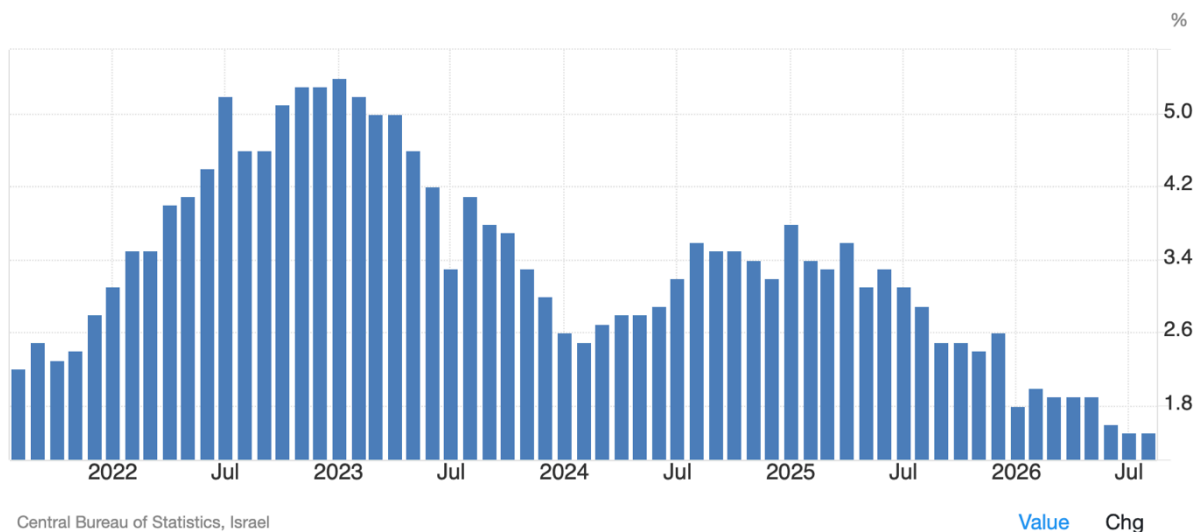
²³ La Tribune, 8 ביוני 2026. ²⁴ La Tribune via AFP, 17 % du PIB : le coût colossal de la guerre pour Israël (17% מהתמ"ג: העלות העצומה של המלחמה עבור ישראל), 8 ביוני 2026.

²⁴ Bank of Israel, Bank of Israel annual report, Edition 2025, 23 במרץ 2026.

אבל החוב הציבורי שנגרם בשל המלחמה אינו הקושי הכלכלי היחיד. **האוכלוסייה הישראלית מתמודדת עם משבר חריף של כוח קנייה**. אף ששיעור האינפלציה נמצא בשליטה כללית, למרות כמה זעזועים לאחר פרוץ המלחמה באוקראינה, **הוא נותר יציב מתחת ל-3% מאז תחילת 2026, וזאת למרות משבר האנרגיה העולמי שנגרם בשל סגירת מצר הורמוז**. ישראל יכולה לסמוך על עתודות ומלאים גדולים של גז ודלק.

לעומת זאת, יש לציין שהאינפלציה היא בעיה חמורה הרבה יותר בישראל מאשר אצלנו בצרפת, בשל רמת מחירים כללית גבוהה בהרבה מאשר באירופה. על פי ה-OECD²⁵, **רמת המחירים הכללית בישראל גבוהה בכ-23% עד 30% מהממוצע במדינות ה-OECD**, במיוחד במוצרי צריכה שוטפת, במזון, בשירותים ובדיור. בנקודה האחרונה, משבר הדיור הפך לאחד מנושאי מערכת הבחירות. ואכן, **ביטולי רכישות הדירות עלו למשל ב-41% מאז ינואר 2026**, דבר הממחיש את אובדן האמון של השחקנים הכלכליים.

איור - התפתחות שיעור האינפלציה בישראל מאז 2021, Trading Economics²⁷

לבסוף, הפרמטר הכלכלי החלש האחרון בישראל נוגע לאי-השוויון. הצמיחה בתמ"ג לנפש לא הועילה לכל הישראלים, ואזורים מסוימים, בעיקר בפריפריה בצפון ובדרום, נותרו מנותקים למרות מאמצי הממשלה לחלק טוב יותר את פירות הצמיחה. כתוצאה מכך, **גודלו של מעמד הביניים הישראלי אינו מגיע לגודל הממוצע במדינות ה-OECD: 54.4% בישראל, לעומת 62% בשאר מדינות ה-OECD**²⁸.

²⁵ OECD, OECD Economic Survey : Israël 2023, Report 2023

²⁶ I24 News, Immobilier en Israël : les annulations d'achats de logements bondissent de 41% (נדל"ן בישראל: ביטולי רכישות הדירות מזנקים ב-41%), 12 באוגוסט 2026.

²⁷ Trading Economics, Taux d'inflation en Israël (שיעור האינפלציה בישראל), אוגוסט 2026.

²⁸ מרכז אדוה, État des lieux social 2026 (תמונת מצב חברתית 2026), Alliance for Middle East peace, יולי 2026.

כך, מבחינה מתמטית, תמ"ג לנפש הגבוה מהממוצע האירופי לצד משקל קטן יותר של מעמד הביניים פירושם שבישראל שיעור העוני גבוה יותר מאשר במדינות אירופה.

ואכן, על פי המוסד לביטוח לאומי,²⁹ 2 מיליון ישראלים חיים מתחת לקו העוני, כלומר 20.7% מהאוכלוסייה. ללא מדינת הרווחה הישראלית, מעריך הביטוח הלאומי ששיעור זה היה עולה על 30% מהאוכלוסייה³⁰. שיעור העוני בקרב ילדים הוא השני בגובהו במדינות ה-OECD, אחרי קוסטה ריקה.

מעל לכול, העוני אינו מתחלק באופן שווה לפי מוצא אתני. ואכן, 48.7% מערביי ישראל אינם מצליחים לכסות את כל הוצאותיהם החודשיות, על פי הביטוח הלאומי, לעומת 22.7% מיהודי ישראל.³¹

²⁹ המוסד לביטוח לאומי, Rapport 2024 sur la pauvreté de l'Assurance Nationale (דוח העוני 2024 של הביטוח הלאומי), 29 בינואר

2026.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

הבחירות של 27 באוקטובר 2026: משאל עם בעד נתניהו או נגדו?

המצב הפוליטי בישראל לקראת הבחירות של 27 באוקטובר

המאזנים הפרלמנטריים והפוליטיים הגדולים

לקראת הבחירות לכנסת הקבועות ל-27 באוקטובר 2026, נראה חיוני לחזור בקצרה על מבנה שיטת הבחירות בישראל, ובפרט על הכנסת.

כפי שצוין לעיל, הכנסת היא הרשות המחוקקת של המדינה. יש לה גם תפקיד מכונן ביצירת חוקה למדינת ישראל. הכנסת מפקחת גם על עבודת הממשלה (הרשות המבצעת) וממלאת כמה תפקידים מעין-שיפוטיים³². כגוף בוחר, היא בוחרת את נשיא המדינה ואת מבקר המדינה (האחראי על פיקוח, בחינה וביקורת של מדיניות הממשלה ופעולותיה). ובמספרים: מקום מושבה של הכנסת בירושלים, ומספר חבריה 120.

האופן שבו נבחרים חברי הכנסת ייחודי:

יש לציין כי חברי הכנסת אינם נבחרים באופן ישיר, אלא אך ורק כחברים ברשימות המתמודדות בבחירות הכלליות. סעיף 4 של חוק יסוד: הכנסת (שנחקק במקור בשנת 1958)³³ קובע כי הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות.

שיטת הבחירות היא יחסית מלאה. משמעות הדבר, כפי שמזכירה מרים שרמר בפתח ספרה *Knesset*³⁴, היא "שהמדינה כולה מהווה אזור בחירה ארצי אחד".

מספר המושבים המוקצה לכל רשימה יחסי למספר הקולות שקיבלה ברמה הארצית. עם זאת, כדי שרשימה המתמודדת בבחירות תיוצג בכנסת, עליה לעבור את אחוז החסימה, העומד כיום על 3.25%, כפי שראינו קודם לכן.

³² Three Branches of Government

³³ BasicLawTheKnesset.pdf

³⁴ Editions Hermann, 2026

הכנסת נבחרת לכהונה של ארבע שנים, אך היא רשאית להתפזר לפני תום התקופה אם נחקק חוק התפזרות, הקובע גם את מועד הבחירות הבאות. 120 חברי הכנסת נבחרים באזור בחירה ארצי אחד, בשיטה יחסית, מתוך **רשימות סגורות**. עם סיום הבחירות לכנסת, רשימות המועמדים שעברו את אחוז החסימה האמור מקבלות מספר מושבים בכנסת היחסי ל"כוחן" האלקטורלי.

החלוקה נעשית לפי השיטה הבאה, המוכרת בשם "**שיטת באדר-עופר**":

מחברים את כל הקולות, ולאחר מכן מחשבים מודד כללי, כלומר מספר הקולות הדרוש לקבלת מושב אחד בחלוקה הראשונה: $Q = \text{מספר הקולות הכשרים של הרשימות שעברו את אחוז החסימה} / 120$. בדרך כלל, מאחר שהחלוקה הראשונה מקצה לרוב פחות מ-120 מושבים, המושבים הנוותרים מחולקים לפי שיטת באדר-עופר האמורה.

בקצרה, לכל רשימה (או לכל צמד רשימות שחתמו על הסכם עודפים)³⁵ מחשבים מנה מסוג ד'הונדט³⁶, כך: המנה של רשימה i למושב הבא = הקולות הכשרים שקיבלה רשימה i / (המושבים שכבר הוקצו לרשימה $i + 1$). יש לציין כי "+" ו"ל" מייצג כאן את המושב הנוסף שעשוי להיות מוקצה.

כך, **המושב הנוסף ניתן לרשימה בעלת המנה הגבוהה ביותר, והפעולה חוזרת על עצמה עד שכל 120 המושבים מוקצים**. שתי רשימות יכולות לחתום על מה שמכונה "**הסכם עודפים**" (surplus- vote agreement), המאפשר לכל צמד לאחד את קולות העודף שלו בעת חלוקת המושבים בכנסת, וכך להגדיל את הסיכוי של אחת המפלגות לזכות במושב נוסף.

נזכיר כי בבחירות האחרונות לכנסת, ב-1 בנובמבר 2022, נבחרה הכנסת ה-25. **האתר הרשמי של הכנסת מציין בהקשר זה 4,764,742 קולות כשרים, אחוז חסימה של 3.25%, ולבסוף 36,227 קולות למנדט**³⁶.

התוצאה הסופית ממחישה שמספר המושבים אינו פשוט האחוז הארצי כפול 120. להלן הטבלה הממחישה של בחירות 2022, מתוך האתר הרשמי של הכנסת³⁷:

³⁵ שיטה המחלקת מספר קבוע של מושבים בין רשימות לפי מספר הקולות שקיבלו. מחלקים את סך הקולות של כל רשימה ב-1, ב-2, ב-3 וכן הלאה, ולאחר מכן מקצים את המושבים למנות הגבוהות ביותר, עד שמגיעים למספר המושבים שנקבע.

³⁶ <https://main.knesset.gov.il/en/about/history/pages/knessethistory.aspx?kns=25>

³⁷ Idem

Name of list	Number of valid votes	Votes in percentages	Number of seats
Likud	1,115,336	23.41	32
Yesh Atid	847,435	17.79	24
Religious Zionism	516,470	10.84	14
National Unity Party	432,482	9.08	12
Shas	392,964	8.25	11
United Torah Judaism	280,194	5.88	7
Yisrael Beiteinu	213,687	4.48	6
United Arab List (Ra'am)	194,047	4.07	5
Hadash-Ta'al	178,735	3.75	5
Labor	175,992	3.69	4

הדוגמה המובהקת ביותר היא הליכוד. עם 23.41% מכלל הקולות הכשרים, חישוב יחסי פשוט היה נותן $23.41\% \times 120 = 28.1$ מושבים, ואילו בפועל, כפי שעולה מהטבלה לעיל, המפלגה קיבלה 32. ההסבר פשוט למדי. הפער נובע מכך שהקולות שניתנו לרשימות שלא עברו את אחוז החסימה הנדרש של 3.25% אינם נכללים בחלוקת 120 המושבים, ומהחלת שיטת באדר-עופר (שהוצגה לעיל) על המושבים העודפים.

פרסום רשימות המועמדים לבחירות

כמה עיתונים ישראליים עוקבים ברצינות אחר ההתפתחויות לקראת הבחירות של 27 באוקטובר 2026 (לכנסת ה-26). נזכיר לדוגמה את i24 News ואת Times of Israel, מבלי למצות את הרשימה.

הרשימה הסופית של המפלגות המתמודדות בבחירות אוקטובר 2026 פורסמה ביום שלישי, 8 בספטמבר 2026. לשם המחשה, הבאנו להלן את רשימת המפלגות לפי סדר הרישום:

1. ביחד, בראשות נפתלי בנט 2. ישר!, בראשות גדי איזנקוט 3. שרשר, למען אהבה ואחדות המחנה הממלכתי 4. שותפות לכולם 5. הפיראטים 6. עמך ישראל, בראשות עופר וינטר 7. ישראל ראשונה, בראשות שרן השכל 8. גן עדן 9. קול הנשים 10. ביחד נצליח 11. ישראל ביתנו, בראשות אביגדור ליברמן 12. חוק צודק 13. שמע 14. עוצמה יהודית, בראשות איתמר בן גביר

15. סדר חדש 16. המילואימניקים-כלכלה, בראשות יועז הנדל 17. מפלגת הדמוקרטים, בראשות יאיר גולן 18. הרשימה הערבית המאוחדת (רע"ם), בראשות מנסור עבאס 19. ש"ס, בראשות אריה דרעי 20. הציבור החרדי 21. אני ואתה, מפלגת העם הישראלי 22. ברית עולם 23. תיקון שיטת הבחירות והממשל 24. הגוש התנ"כי 25. ביטחון סוציאלי 26. אור השחר, מפלגה לכולם 27. ביטחון אישי 28. הצבע השחור, שומר עולם התורה 29. הליכוד, בראשות בנימין נתניהו 30. כחול לבן, בראשות בני גנץ 31. הציונות הדתית-זהות, בראשות בצלאל סמוטריץ' 32. תנועת אחי 33. בית ישראל צומת 34. גאולה 35. הרשימה המאוחדת, בראשות יוסף ג'בארין 36. מפלגת הקהל, מפלגה כלל-חרדית 37. יהדות התורה, בראשות יעקב אשר 38. נעם

מקור: Times of Israel, "מערכת הבחירות בישראל מתגבשת: 38 מפלגות מתמודדות, מהליכוד ועד הרשימה הערבית המאוחדת", 9 בספטמבר 2026³⁸

נראה שהעיתונות המקומית מתארת בחירות פתוחות למדי, שמאפיינן העיקרי אינו שליטה ברורה של מחנה אחד אלא הקושי להרכיב רוב של 61 מושבים. הסקרים שמרכז האתר הרשמי של תאגיד השידור הציבורי הישראלי "כאן" ממחישים היטב את עלייתה של מפלגת ישר! של גדי איזנקוט, שזכה ל-24 מושבים בסקר האחרון המוצג, לפני הליכוד (בנימין נתניהו)³⁹.

עם זאת, הליכוד נשאר סביב 20 מושבים ושומר על בסיס בוחרים משמעותי למדי.⁴⁰ התנופה החדשה של גדי איזנקוט היא אחד החידושים הבולטים של תקופת הבחירות הנוכחית. עם זאת, המועמד נתון מאז ספטמבר 2026 לפולמוסים מגמתיים מאוד. יש המייחסים לו כוונה לצרף את המפלגה האסלאמיסטית רע"ם לקואליציה שירכיב, טענה שאיזנקוט עצמו מיהר להכחיש⁴¹.

ליתר דיוק, יש להזכיר את הנושאים שהמפלגות השונות מעמידות בחזית, כדי להבין מהם, לפי המוקדים של כל מפלגה, סדרי העדיפויות של הבוחרים כיום.

נושאי מערכת הבחירות

נתמקד בשלוש המפלגות העיקריות (לפי מספר המנדטים הצפוי לכל אחת מהן): - הליכוד (בראשות בנימין נתניהו) - ישר! (בראשות גדי איזנקוט) - ביחד (בראשות נפתלי בנט).

³⁸ The Times of Israel, La campagne israélienne prend forme avec 38 partis en lice, du Likud à la Liste arabe unie (מערכת הבחירות בישראל מתגבשת: 38 מפלגות מתמודדות, מהליכוד ועד הרשימה הערבית המאוחדת), STAV LEVATON, ARIELA KARMEL, 9 בספטמבר 2026.

³⁹ מרכז הסקרים של כאן חדשות: כל סקרי המנדטים בבחירות 2026

⁴⁰ <https://www.haaretz.com/israel-news/elections/2026-09-23/ty-article/israel-election-poll-eisenkots-bloc-beats-netanyahu-as-likud-gains-ground/000001a0-cafa-dfbc-a3ff-ffffd6250000>

⁴¹ <https://www.jpost.com/israel-election-2026/article-908816>

ב-18 בספטמבר 2026 השיק בנימין נתניהו את מערכת הבחירות של הליכוד, **במסר ביטחוני כמעט בלעדי**⁴², כשהוא מציג את עצמו כחומת המגן היחידה מול יריבים המואשמים בתמיכה בווייתורים טריטוריאליים. למעשה, הליכוד מהמר על שיח ביטחוני כדי להדוף את הביקורת המתמשכת על כישלון 7 באוקטובר 2023. אין בכך הפתעה, שכן הנסיבות הגיאופוליטיות רחוקות מלהיות מרגיעות: **לא הושגה כל עסקה בעקבות ביקור המשלחת האמריקנית** (בראשות ג'ארד קושנר, בישראל ולאחר מכן במצרים) בנוגע לפירוק חמאס מנשקו, שאלת דרום לבנון עדיין לא נפתרה, וטורקיה מאיצה את העמדת האמצעים לחיזוק הצבא הסורי. כל אלה מחזקים, או לכל הפחות מצדיקים, את העמדה הביטחונית שמציג יו"ר הליכוד.

מפלגת המרכז-שמאל ישר! של גדי איזנקוט מהמרת על אשמת הממשלה בניהול הכושל לכאורה של הסוגיה הביטחונית, שהוביל למתקפות 7 באוקטובר 2023. המפלגה אף הפיצה ברשתות החברתיות שלושה סרטוני בחירות שזכו לתשומת לב רבה, שכל אחד מהם נפתח בתמונתו של ראש הממשלה בנימין נתניהו ופונה אליו ישירות, עד כדי כך שב-18 בספטמבר הגיש הליכוד עתירה לשופט נעם סולברג, יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, בדרישה להסירם לאלתר. הליכוד מאשים את ישר! בהישענות על מקורות עיתונאיים מטעים ומוקיע "התערבות בלתי הוגנת" בבחירות, כשמועד ההצבעה הולך ומתקרב...

לבסוף, לשם המחשה, **הקמפיין מבליט את אחדות הגוש המתנגד לנתניהו (בנט מצהיר שהוא מוכן לוותר על ראשות הממשלה כדי לשמור עליה)**, ובד בבד מאמץ את הלקחים מממשלתו בשנים 2021-2022. מבחינה מהותית, ביחד מציגה תוכנית ביטחונית-מדינית משותפת (שיקום היחסים עם ארצות הברית והאיחוד האירופי, הרחקת טורקיה וקטר מניהול עזה לטובת מצרים, תקיפות מול חיזבאללה), **והיא מתבלטת בעמדה טריטוריאלית ימנית מאוד: דחיית מדינה פלסטינית**⁴³, תמיכה בהרחבת ההתנחלויות ודרישה לשליטה ביטחונית ישראלית עד הירדן, שלטענתה התחזקה מאז 7 באוקטובר. המפלגה נדרשת גם להתמודד עם הוויכוח, המשותף לשותפות אחרות באופוזיציה, בשאלה אם לצרף מפלגות ערביות לקואליציה עתידית, ועם מתקפות של מחנה נתניהו הנשענות על תמונות שזויפו באמצעות בינה מלאכותית.⁴⁴

⁴² <https://www.youtube.com/watch?v=iXEW3UvSrao>

⁴³ <https://www.youtube.com/shorts/y1dhsUgCz9g>

⁴⁴ <https://www.noonpost.com/en/384379/>

הבחירות הראשונות מאז 7 באוקטובר 2023: הצבעת עונש או אפקט "התלכדות סביב הדגל"?

הבחירות של 27 באוקטובר 2026 צפויות להיות יוצאות דופן, והן עשויות לנטות להצבעת עונש או לאפקט של התלכדות סביב הדגל, בהתאם להתפתחות מערכת הבחירות.

טיעונים התומכים בהצבעת עונש

היעדר ועדת חקירה פרלמנטרית לאחר 7 באוקטובר 2023

הטבח הידוע לשמצה של שמחת תורה, ב-7 באוקטובר 2023, הוא למעשה סוגיה מכרעת לקראת הבחירות של אוקטובר 2026. נזכיר רק שלפני 7 באוקטובר 2023, ממשלת נתניהו נהנתה בעת השבעתה (28 בדצמבר 2022) מרוב מוצק של 64 חברי כנסת. נתניהו ניצל אז את התנופה הזו כדי להרבות ביוזמות לחיזוק הזהות היהודית. כך הוקמה במאי 2023, בהחלטת ממשלה, *הרשות לזהות יהודית לאומית*, שתפקידה בין היתר לפקח על התוכניות הקשורות לזהות היהודית במוסדות הציבור, במשרדי הממשלה ובמערכת החינוך.

ואז התרחשו אירועי 7 באוקטובר 2023. מתנגדי ממשלת נתניהו הרבו בניסיונות להטיל עליה את האשמה, והמנוף העיקרי להצבעת עונש הוא, **נכון להיום, היעדרה של ועדת חקירה ממלכתית עצמאית בדומה לבחינות האחריות שקדמו לה**. למעשה, המדינה טוענת "שלא היה לה זמן לאשר את החוק בדבר ועדת החקירה הפוליטית"⁴⁵. ואולם הצעת החוק הזו אושרה בקריאה ראשונה ב-7 ביולי 2026⁴⁶. מדוע, אם כן?

המנוף העיקרי להצבעת עונש הוא היעדרה, נכון להיום, של ועדת חקירה ממלכתית עצמאית בדומה לבחינות האחריות הגדולות שקדמו לה. הממשלה העדיפה או שקלה **מנגנונים שהרכבם יהיה נתון יותר לשליטת הדרג הפוליטי**. משפחות הנרצחים וחלק ניכר מהאופוזיציה דורשים ועדה עצמאית. סוכנות רויטרס תיעדה את הביקורת⁴⁷. המבקרים טוענים כי הצעד הזה עוקף את חוק ועדות חקירה הישראלי משנת 1968, שלפיו נשיא בית המשפט העליון ממנה ועדה עצמאית לחקירת כשלים חמורים של המדינה, כמו אלה שקדמו למלחמת יום הכיפורים ב-1973. **נכון ל-20 בספטמבר 2026, 75% מהישראלים תומכים בהקמת ועדת חקירה ממלכתית לאירועי 7 באוקטובר, ובהם 52%**

⁴⁵ <https://fr.timesofisrael.com/le-gouvernement-exclut-toute-enquete-le-7-octobre-avant-les-elections-et-exhorte-la-haute-cour-a-ne-pas-intervenir/>

⁴⁶ <https://main.knesset.gov.il/news/pressreleases/pages/press06072026p.aspx>

⁴⁷ <https://www.reuters.com/world/middle-east/netanyahu-coalition-pushes-contentious-oct-7-attack-probe-families-call-justice-2025-12-24/>

ממצביעי הקואליציה⁴⁸.

משחק על זמן בסוגיה זו, לקראת הבחירות של אוקטובר 2026, אינו בהכרח הפתרון הטוב ביותר עבור ממשלת נתניהו, שכן הוא עלול לפגוע בעיקר בפופולריות שלה בקרב הישראלים וביכולתה להרכיב קואליציה.

הדוגמה של גולדה מאיר

הדוגמה של גולדה מאיר מראה שבישראל **משבר ביטחוני שנגרם ממתקפה הנתפסת כקיומית עלול לגרור ענישה פוליטית כבדה, גם כאשר הענישה הזו אינה מיידית**. כראש הממשלה בעת מלחמת יום הכיפורים, גולדה מאיר גילמה באופן ישיר את אחריות השלטון: אחריות של מנהיגות היסטורית, המזוהה עם הביטחון הלאומי, אך שנחלשה בשל כישלון המודיעין וההיערכות הצבאית. בבחירות דצמבר 1973 נסוגה המחנה שלה באופן ניכר:

המערך של גולדה מאיר ירד (מ-56 ל-51 מושבים ומ-46.2% ל-39.6% מהקולות), ואילו הליכוד עלה ל-39 מושבים. מאיר עוד הצליחה להרכיב ממשלה, אך סמכותה כבר נחלשה. היא התפטרה כעבור כמה חודשים, לאחר פרסום דוח ועדת אגרנט⁴⁹.

דווקא הדוח הביניים של ועדת אגרנט וגל המחאה הציבורית הם שהפכו בסופו של דבר את המשך כהונתה לבלתי אפשרי והובילו להתפטרותה באפריל 1974. הלקח חשוב אפוא: מול שבר ביטחוני חמור, הישראלים עשויים להעניש את מנהיגיהם בחומרה, לא רק בקלפי, אלא גם בזמן הפוליטי שלאחר מכן, כאשר החקירה הממלכתית והלחץ הציבורי משלימים את שלילת הלגיטימיות של ההנהגה המכהנת.

התפוצות: ציבור בוחרים מכריע?

לראשונה בהיסטוריה הפוליטית של ישראל, התפוצות מתגלות כשחקן שעשוי להיות מכריע. בין 800,000 למיליון ישראלים חיים כיום בחו"ל, כמחציתם בארצות הברית⁵⁰. עם זאת, יש לציין כי בניגוד לרוב הדמוקרטיות, ישראל אינה מאפשרת הצבעה בדואר: ישראלים השוהים בחו"ל חייבים לשוב פיזית לארץ כדי להצביע⁵¹.

⁴⁸ <https://www.haaretz.com/israel-news/elections/2026-09-20/ty-article/.premium/as-october-7-approaches-israel-remains-divided-over-accountability-and-failure/000001a0-bb4b-d160-a3ae-bfcf78c90000>

⁴⁹ <https://en.idi.org.il/israeli-elections-and-parties/elections/1973/>

⁵⁰ <https://www.spokesman.com/stories/2026/sep/16/netanyahus-party-tries-to-stop-us-group-helping-is/>

⁵¹ <https://religionnews.com/2026/09/17/for-israelis-abroad-a-high-stakes-election-means-a-long-trip-home/>

מגבלה זו מעולם לא מנעה התגייסויות רחבות, אך מעורבות התפוצות בבחירות של 27 באוקטובר היא בהיקף חסר תקדים. יוזמת "Fly & Vote", שהשיקה הקואליציה *America-Israel Democracy* (AID), מסייעת לישראלים בחו"ל לארגן את שובם. כ-30,000 עד 35,000 איש כבר נרשמו, נתון המשקף את תחושת הדחיפות⁵². **מספר הישראלים העוזבים את הארץ הוכפל ב-2024 וב-2025, והגיע ל-70,000 עוזבים ב-2024, כמחציתם לצפון אמריקה**⁵³. המהגרים הללו צעירים, משכילים וחילונים יותר מן הממוצע, ולכן סביר שיהיו מצביעי מרכז או שמאל⁵⁴.

ההיבט החשבוני אינו שולי: **לפי מחקר אחד, בשנת 2022 כ-36,227 קולות היו שווים למושב אחד בכנסת**⁵⁵. כשצפוי קיפאון בין שני הגושים, קולות התפוצות עשויים להטות את הכף. נתניהו והליכוד אף ניסו לחסום את Fly & Vote, ובמקביל פורסם כי משרד התחבורה שקל להגביל את הטיסות לישראל לפני הבחירות⁵⁶. המאבק הפוליטי הזה כשלעצמו ממחיש את חששו של הגוש התומך בנתניהו: התפוצות, שהתנגדו ברובן לרפורמות המשפטיות של 2022, מצביעות באופן גורף לאופוזיציה⁵⁷.

טיעונים התומכים באפקט "התלכדות סביב הדגל"

עם פרוץ הלחימה במרץ 2026, **הליכוד נהנה לזמן קצר מ"אפקט התלכדות סביב הדגל" וטיפס עד 31 מושבים בתחזיות**. ואולם חתימת הפסקת האש עם טהרן ב-8 באפריל 2026 סימנה את תחילתה של צניחה חדשה.

כך, לפי סקר שערכה ביוני 2026 סוכנות אנדולו (סוכנות הידיעות של ממשלת טורקיה), **אמינותו של נתניהו בכל הנוגע לניהול העימות עם איראן נפגעה קשות: 56.4% מהישראלים שנסקרו סברו כי נתניהו נכשל בניהול המלחמה נגד איראן**. ובאופן רחב יותר, סקר של העיתון הישראלי מעריב שפורסם באביב 2026 הראה כי 63% מהישראלים אינם מרוצים מההישגים הכוללים שהושגו בהנהגתו.

נזכיר גם שהסקר שערכה ביוני 2026 האוניברסיטה העברית בירושלים בשיתוף מכון אגם (המסונף לאוניברסיטה) מצא כי בקרב הישראלים שנשאלו, **92% סברו שאיראן ניצחה במלחמה. וחשוב מכך, 83% מהנשאלים העריכו כי ביטחונה של ישראל בטווח הארוך נחלש**⁵⁸.

⁵² <https://www.jewishnews.co.uk/30000-israelis-sign-up-to-fly-home-to-vote-in-upcoming-election/>

⁵³ <https://forward.com/news/838622/israeli-elections-netanyahu-abroad-aid-coalition/>

⁵⁴ *Idem*

⁵⁵ *Idem*

⁵⁶ <https://edition.cnn.com/2026/09/19/middleeast/israel-election-netanyahu-expatriates-intl>

⁵⁷ <https://www.timesofisrael.com/likud-threatens-legal-action-against-initiative-to-bring-israelis-abroad-back-to-vote/>

⁵⁸ Sondage : une majorité d'Israéliens estime que l'Iran a remporté la guerre (סקר: רוב הישראלים סבורים שאיראן ניצחה במלחמה)

עתידה ויציבותה של המדינה הם אפוא מקור דאגה מרכזי לישראלים, ואין בכך פלא. למרות הנקודות שהוזכרו לעיל, יש להודות שהבחירות הקרובות מחזקות את ההערכה שחלק ניכר מבסיס הבוחרים נשמר. היציבות הזו אף מאוששת בסקר שהובא לעיל, שלפיו ישר! של איזנקוט תזכה ב-24 מושבים והליכוד ב-20.

מה יהיו ההשלכות על תחזיות ההצבעה אם המלחמה תתלקח?

למעשה, המלחמה בין איראן לארצות הברית אינה דועכת. גרוע מכך, האירועים האחרונים מרמזים על חידוש התקיפות נגד איראן. כך לפחות הצהיר הפיקוד הצבאי ב-20 בספטמבר 2026, בטענה שנמסר לו כי ארצות הברית מכינה מתקפה רחבת היקף⁵⁹. הדאגה נובעת במידה רבה מהמתקפות החוזרות של החות'ים (שלוח איראני) על ערב הסעודית, המכוונות בעיקר לתשתיות האנרגיה שלה. ערב הסעודית נגררת אפוא בפועל לתוך העימות. אך הדבר מעורר שאלות רחבות יותר. ראשית, נזכיר כי ערב הסעודית היא אחת החותמות על הסכם ההגנה המשותפת של מכה, יחד עם טורקיה ופקיסטן, שנחתם ב-7 באוגוסט 2026. מטרתו של ההסכם, בין היתר, היא לשחזר את רוחו של סעיף 5 באמנת נאט"ו⁶⁰.

ואולם, מאחר שהחות'ים פועלים באגרסיביות כלפי ערב הסעודית זה כמה שבועות, תפקידה של ישראל במשבר הזה יהיה מכריע. לפי דיווחים בעיתונים ישראליים ואסייתיים⁶¹, ערב הסעודית ביקשה, באמצעות פיקוד המרכז האמריקני (CENTCOM), סיוע מודיעיני מישראל בנוגע לחות'ים ולאזור באב אל-מנדב. התיאום בין שתי המדינות מוגבל לעת עתה, אך ניתן לשער שהסכמי אברהם, שנחתמו ב-2020, יקבלו תנופה מחודשת.

נזכיר כי מטרת ההסכמים הללו היא נרמול היחסים בין ישראל לכמה מדינות ערביות. עם זאת, ערב הסעודית, וגם סוריה, אינן חתומות עליהם. ובהתחשב בהתגריות הקבועות של טורקיה בישראל, התרחיש הזה אינו מובן מאליו, אך הוא עשוי להתגלות כברכה לנתניהו בהקשר הבחירות הנוכחי. דווקא בשולי העצרת הכללית ה-81 של ארגון האומות המאוחדות (האו"ם), שהדיון הכללי שלה התקיים בין 22 ל-28 בספטמבר 2026, הודיע עמנואל מקרון ב-24 בספטמבר על שליחה קרובה של "אמצעים צבאיים"⁶² לערב הסעודית, ובהם חיילים, מכ"מים ומערכות הגנה אווירית (כמו SAMP/T, מערכת קרקע-אוויר שנועדה ליירט טילים בליסטיים, כלי טיס ורחפנים מהירים). לוח הזמנים אינו ודאי, אך המחויבות לצד ערב הסעודית נראית אמינה. דברי הנשיא הצרפתי דווקא פגעו במעמדה של ישראל.

⁵⁹ <https://www.haaretz.com/middle-east-news/iran/2026-09-20/ty-article/iran-warns-of-new-u-s-attack-threatens-sustained-retaliatio-n-across-region/000001a0-bf3c-d9a4-adf9-bffd64c50000>

⁶⁰ על בסיס סעיף 51 של מגילת האומות המאוחדות, סעיף 5 באמנת נאט"ו קובע כי מתקפה על אחד הצדדים או יותר תיחשב כמתקפה המכוונת נגד כל הצדדים (...).

⁶¹ <https://www.eurasiantimes.com/saudi-turns-to-israel-for-help-as-houthis-push-forward-makkah-pact-allies-hold-back/>

⁶² Le Monde, יום ראשון 27 יום שני 28 בספטמבר 2026, « Entre Paris et Riyad, une discrète coopération » (בין פריז לריאד, שיתוף פעולה שקט), עמוד 2

ואולם לישראל יש כל אינטרס לחזק את קשריה הדיפלומטיים, שעשויים להגדיל את הסיכוי לחסל את שלוחי איראן אחת ולתמיד.

נוסף על כך, נציין כי ביום הראשון של הדיון הכללי טען תחילה הנשיא האמריקני טראמפ שלעולם לא יאפשר לאיראן להצטייד בנשק גרעיני, אך אישר כי לארצות הברית יש הנשק והאמצעים לנהל מלחמה. הוא גם קרא למדינות הנוכחות להצטרף לסנקציות הכלכליות נגד איראן. לבסוף, דונלד טראמפ השווה בין 11 בספטמבר 2001 ל-7 באוקטובר 2023.

מצד ישראל, ראש הממשלה בנימין נתניהו נאם ביום חמישי, 24 בספטמבר, ותקף בחריפות את מבקריה של ישראל. הוא חזר למתקפות 7 באוקטובר 2023 והבליט את הזוועות שביצע חמאס. אחד הנושאים שבהם עסק היה הביטחון הלאומי של המדינה, אך לא רק הוא. בהעזה, הזכיר בנימין נתניהו שהוא וטראמפ נתנו "הבטחה למנוע מאיראן לפתח נשק גרעיני"⁶³, הצהרה שאינה של מה בכך ועשויה לחזק את מעמדו בקרב תומכיו.

האם הכעס על נתניהו יספיק כדי שתצמח חלופה מוצקה?

אין ספק שהאירועים האחרונים רחוקים מלהאדיר את ראש הממשלה נתניהו. העיתון *לה מונד*⁶⁴ דיווח לאחרונה על התחקיר שפרסם העיתון הישראלי הארץ, שלפיו נשיא איחוד האמירויות הזהיר את נתניהו עשרה ימים לפני מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר 2023. בעקבות "החשיפות" הללו הצהיר המועמד איזנקוט שנתניהו "אינו כשיר להנהיג".

סביר מאוד שישראלים רבים מבקשים להמשיך עם ממשלה שהם כבר מכירים, ושממודדת, בדרך זו או אחרת, עם המתקפות והמלחמות הקשורות לאיראן ולשלוחיה. ייתכן שעברו של איזנקוט כרמטכ"ל לשעבר מושך חלק מהישראלים, וזה אינו בלתי הגיוני, אך החשש מלהכריע בעד שינוי בתקופה סוערת כל כך עשוי להתברר כמדאיג יותר...

⁶³ <https://www.timesofisrael.com/full-text-of-netanyahus-speech-we-wont-let-the-world-shove-a-terror-state-down-our-throat/>

⁶⁴ Le Monde, יום חמישי, 10 בספטמבר 2026

עשרת המשתנים המרכזיים של ההצבעה

גודל ציבור הבוחרים

משתנה מס' 1: שיעור ההצבעה

ההיסטוריה האלקטורלית של ישראל בנויה משלושה גלים של השתתפות: **שלב מייסד (1949-1973) עם שיעורי שיא (78% עד 87%)**, תקופה שהעיבו עליה הסכסוכים ושקיעת המודל של מפלגת העבודה (1973-2009), עם שפל היסטורי של פחות מ-64% ב-2006, ולאחר מכן **מחזור של התעוררות מקוטבת סביב בנימין נתניהו והסתבכויות המשפטיות (2009-2022)**, הנע בין **67% ל-72%**.

באופן פרדוקסלי, התקופות שמיד לאחר משברים צבאיים חמורים מתאפיינות בירידה במעורבות האזרחית, כפי שמעידות הבחירות שלאחר מלחמת יום הכיפורים בדצמבר 1973 (ירידה של 2.6 נקודות) או בחירות 2006 שבאו בעקבות האינתיפאדה השנייה (צניחה אל מתחת ל-64%). הנסיגה הזו מוסברת בתשישות מוסרית כללית, באבל הקולקטיבי ובאכזבה עמוקה מהמנגנונים המפלגתיים.

לעומת זאת, מערכות הבחירות שבהן נתניהו יצא לכבוש את השלטון (1996, 2009, 2022) מלוות בזינוק בשיעור ההצבעה (+3.2 נקודות ב-2022), כשבבי מצטיין בהפיכת הבחירות למאבק קיומי כדי להפעיל מחדש את הפריפריות. **בבחירות של 27 באוקטובר 2026, ההכרעה תלויה בשאלה מה יגבר: העייפות הפוסט-טראומטית שאחרי 7 באוקטובר, או ההפיכה הזו של הבחירות למשאל עם.**

טבלה: **שיעור ההצבעה בכל הבחירות לכנסת מאז 1949**, Knesset⁶⁵ **בחירות / כנסת שנה שיעור ההצבעה (%)**

הכנסת הראשונה 1949	86.9%	הכנסת ה-2 1951	75.2%	הכנסת ה-3 1955	82.8%
הכנסת ה-4 1959	81.6%	הכנסת ה-5 1961	81.4%	הכנסת ה-6 1965	83.0%
הכנסת ה-7 1969	81.2%	הכנסת ה-8 1973	78.6%	הכנסת ה-9 1977	79.2%
הכנסת ה-10 1981	77.8%	הכנסת ה-11 1984	78.8%	הכנסת ה-12 1988	79.7%
הכנסת ה-13 1992	77.4%	הכנסת ה-14 1996	79.3%	הכנסת ה-15 1999	78.7%
הכנסת ה-16 2003	67.8%	הכנסת ה-17 2006	63.5%	הכנסת ה-18 2009	64.7%
הכנסת ה-19 2013	67.8%	הכנסת ה-20 2015	72.4%	הכנסת ה-21 אפריל 2019	68.5%
הכנסת ה-22 ספט' 2019	69.8%	הכנסת ה-23 2020	71.5%	הכנסת ה-24 2021	67.4%
הכנסת ה-25 2022	70.6%				

משתנה מס' 2: התנהגותם הייחודית של הנמנעים

ההימנעות מהצבעה בישראל נשענת על גיאוגרפיה אלקטורלית א-סימטרית, שבה המגזר החרדי והבורגנות החילונית השמאלית מצביעים באופן מסורתי בשיעור של יותר מ-75%-80%.

לעומתם, ציבור הבוחרים הערבי בישראל (קרוב ל-20% מכלל בעלי זכות הבחירה) הוא מוקד ההימנעות הגדול ביותר, ושיעור ההצבעה בו יורד פעם אחר פעם אל מתחת ל-50%, בשל תחושה שהייעוץ בכנסת חסר תועלת. **גם אם הקמתה מחדש של רשימה משותפת נועדה לבלום את הנסיגה הזו, הפולמוסים החוזרים על פסילת רשימות ערביות וקיומו של חרם שתיקה מצד המרכז הציוני מרפים את ידיהם של מי שהיו אמורים להתגייס בהמוניהם.**

במקביל, יהודים חילונים מתונים ומצביעי מרכז, שנמאס להם מחוסר היציבות הכרוני ומההתמוטטות המוסרית הנתפסת של השכבה השלטת, יוצרים ההימנעות של תשישות השקולה לכ-10 נקודות. בהקשר זה, שיעור הצבעה כולל גבוה משרת באופן מכני את נתניהו: **הוא מחסל את ההצבעה האסטרטגית של המרכז-שמאל באמצעות דילול, ומעורר את מאגר הקולות של הימין הלאומי שאינו מזוהה עם הליכוד.** עלייה בשיעור ההימנעות בקלפיות הערביות מורידה, כתמונת ראי, את המחיר החשבוני של כל מושב עבור קואליציית הימין. א-סימטריה זו בהתגייסות הופכת את השלמתם של מצביעי המרכז והמיעוטים לאחד הנכסים האסטרטגיים המרכזיים של ראש הממשלה המכהן.

משתנה מס' 3: המצביעים מהתפוצות (דינמיקת "fly to vote")

חוק הבחירות הישראלי אינו מאפשר הצבעה מרחוק לאזרחים המתגוררים בחו"ל, ומגביל את ההצבעה בנציגויות לדיפלומטים ולאנשי צבא בשליחות בלבד.

כדי להשפיע על גורל המדינה, ישראלים השוהים בחו"ל חייבים לנחות פיזית בנמל התעופה בן גוריון ולהגיע לקלפי שבה הם רשומים על אדמת ישראל. **מאז ניסיון הכפייה המוסדית והטלטלה הביטחונית של אוקטובר 2023, התגבשה בתפוצות היהודיות במערב דינמיקה חסרת תקדים המכונה "fly to vote".** מתוך תחושת דחיפות לשמור על הדמוקרטיה הליברלית בישראל, כמה קבוצות מתארגנות להחזרה לוגיסטית של כ-100,000 בוחרים השוהים בחו"ל לקראת יום הבחירות. **מסה קריטית זו מייצגת כ-2% מהקולות, משתנה העשוי להעביר בין שניים לשלושה מושבים בכנסת.**

תגבורת אווירית זו אינה מיטיבה כלל עם נתניהו על פניו, אך הימין מנסה לבלום את היוזמה באמצעות גיוס שלוחותיו המפלגתיות בארצות הברית, כדי לאזן את הרכבת האווירית האלקטורלית הזו.

הפיכת הבחירות למשאל עם בעד נתניהו או נגדו

משתנה מס' 4: **התנהגות בסיס הבוחרים ההיסטורי של נתניהו ב"משאל עם בעד או נגד נתניהו"**

מבחינה היסטורית, **מכונת הבחירות של הליכוד נשענת על ברית סוציולוגית בלתי מעורערת בין יהודים ספרדים ומזרחים מהמעמדות העממיים, המפלגות החרדיות והציונות הדתית.** מבחינה גיאוגרפית, הבסיס הזה מעוגן בעיירות הפיתוח **בצפון הגליל ובפריפריה הדרומית** (הנגב), שהוזנחו זמן רב על ידי האליטה האשכנזית המייסדת.

מול בחירות מקוטבות בדמות משאל עם בינארי "בעד או נגד ביבי", הבוחרים הללו נוהגים להתלכד, משום שהם תופסים את המתקפה על נתניהו כדחייה של זהותם התרבותית שלהם. עם זאת, הטרגדיה של 7 באוקטובר 2023 פגעה ישירות ביישובי הספר בדרום, וסדקה את חוזה ההגנה ההיסטורי שהבטיח יו"ר הליכוד.

יתרה מזו, המתנחלים האידיאולוגיים וחלק מהקיבוצים שהותקפו סבורים שההכרעות הצבאיות בעבר הקריבו את ביטחונם הפיזי המיידי. השאלה המרכזית היא אם הנאמנות והטינה כלפי האליטות יגברו על הטראומה הממשית של ההרס שנגרם בשטח. אם הבסיס הפריפריאלי הזה ייסדק ולו ב-3 או 4 נקודות, הרוב הפרלמנטרי של המחנה הלאומי יקרוס מיד. **לכן נתניהו מקדיש את עיקר נאומיו לדמוניזציה מחודשת של השמאל החילוני כדי לאחות את הסדקים בפריפריה, ונראה שהדבר מצליח בהתחשב בעלייתו בסקרים מאז אמצע ספטמבר 2026.**

משתנה מס' 5: **יכולתה של אופוזיציה המרכז והשמאל לנצל את הדחייה כלפי נתניהו האיש**

הגוש המתנגד לנתניהו סובל מחסר מבני במנהיג המגלם אותו ומטראומה מתמשכת בעקבות קריסת ממשלת בנט-לפיד ב-2021, שנתפסה כבלתי יציבה. ואכן, האופוזיציה נתקלת בחוסר יכולתה הכרוני לנסח נרטיב גיאופוליטי נועז מול התקיעות הכללית של שיחות השלום.

היא ניצבת גם בפני האתגר למשוך חלק מהבוחרים הערבים שדוחים את ההסתגרות המגזרית של המפלגות הערביות. ואולם השיח של השמאל הישראלי אינו הולך בכיוון הזה. הוא מסתכן בכישלון על סף הרוב של 61 המושבים הנדרש. נוסף על כך, שאלת ההשתתפות בממשלת אחדות לאומית עלולה גם היא לפלג את האופוזיציה.

משתנים נוספים העשויים להשפיע על הבחירות

משתנה מס' 6: התפתחות העימות עם איראן ועמדתו של טראמפ

בכהונתו השנייה חולל הנשיא דונלד טראמפ מהפכה דיפלומטית. בעוד שהיה מקובל שראשי מדינות אינם מתערבים בבחירות במדינות אחרות, משום שהדבר פוגע בריבונות העם, דונלד טראמפ ניפץ את כל הקודים הדיפלומטיים הללו. הנשיא האמריקני או סביבתו אינם מהססים להביע העדפה, ואף לתמוך רשמית במועמדים, לטוב ולרע. נזכיר לדוגמה את הבחירות בארגנטינה, בקולומביה, בקנדה, בשוודיה ובהונגריה.

כיום, עם נשיא מקטב כל כך, הבחירות במדינות רבות מושפעות במידה זו או אחרת מיחסייהן עם ארצות הברית ועם דונלד טראמפ. כך ראינו הצבעת דחייה מובהקת מאוד נגד דונלד טראמפ בקנדה, ולעומת זאת הצבעה אוהדת יותר בקולומביה, ובמידה פחותה בארגנטינה.

עבור ישראל, מדינה הקשורה מאוד לארצות הברית, היחסים בין נתניהו לדונלד טראמפ הם משתנה חשוב, ובמיוחד במדינה שההיסטוריה הביטחונית שלה תלויה בתמיכה האמריקנית.

טראמפ, שהיה פופולרי למדי בישראל לאורך השנים בזכות הסכמי אברהם של 2020 והתמיכה שהעניק לא פעם למדינה (ירושלים כבירתה המאוחדת והבלתי ניתנת לחלוקה של ישראל), רואה את הפופולריות שלו בישראל נשחקת. סקר אחרון של המכון הישראלי לדמוקרטיה מראה כי **שיעור הישראלים הסבורים שביטחון ישראל הוא שיקול מרכזי עבור דונלד טראמפ ירד מ-44% במאי ל-28% בלבד ביוני**⁶⁶. הירידה החדה ניכרת בכל קבוצות האוכלוסייה: מ-41% ל-26% בקרב היהודים ומ-59% ל-36% בקרב הערבים⁶⁷.

בסיכומו של דבר, בעיני הישראלים התמיכה של דונלד טראמפ אינה נדחית, אלא מוטלת בספק. יש גם מעין העדפה ל"רע במיעוטו", כשהמפלגה הדמוקרטית, שהייתה היסטורית קרובה מאוד לישראל, הופכת יותר ויותר אנטי-ישראלית, בדומה לכלל השמאל המערבי.

בהקשר זה יש לציין כי מתחילת אוקטובר מפגין הנשיא האמריקני מעין התרחקות מראש הממשלה הישראלית⁶⁸. הדבר עשוי לשקף רצון שלא לאבד נקודות במערכת הבחירות שלו עצמו, **בחירות האמצע**, או מעין הסתייגות לנוכח הפופולריות שלו בישראל, מתוך רצון שלא להכשיל את נתניהו.

⁶⁶ *IsraJ*, La popularité de Trump s'effondre en Israël, 6 Guitel Benishay, ביולי 2026.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ *I24News*, Donald Trump : "Je ne suis plus impliqué dans la politique israélienne" (דונלד טראמפ: "אני כבר לא מעורב בפוליטיקה הישראלית"), 1 באוקטובר 2026.

משתנה מס' 7: **פיגוע בולט במיוחד** (בפרט ביישובים שרוב תושביהם ערבים, ותגובת המשטרה שתבוא בעקבותיו)

זהו משתנה חשוב מאוד. כשהוויכוח מתקטב סביב הסוגיות הביטחוניות, פיגוע או מתקפה עלולים לשנות את התמונה.

יתרה מזו, חודש לפני סיום מערכת הבחירות עוררה פרשת הפיגוע שסוכל בטיסת פליי דובאי את החששות הללו. טייס משנה אסלאמיסט עומאני עקף את מערך האבטחה בניסיון לחטוף מטוס ובו ישראלים לעבר תל אביב, ועורר את הסיוט של פיגוע רב-ממדים.

ואולם סימני האזהרה סביב המאם אל-חמאמי היו רבים. הוא הורחק מחברת עומאן אייר בשל הקצנה, ואף נדחה על ידי רויאל אייר מארוק. הכשל הזה כבר עורר ויכוח על פתיחה דחופה של חקירה פרלמנטרית, בהד לדרישות להקמת ועדת חקירה על 7 באוקטובר.

משתנה מס' 8: **ההשלכות של הצעת החוק האחרונה בתחום המשפט, שקידמו מפלגות הימין הקיצוני בקואליציה**

זהו נושא הבחירות האחרון מעבר לסוגיות הביטחוניות הקשורות ל-7 באוקטובר. כפי שראינו קודם לכן, הממשלה קידמה שינוי מקיף של מערכת המשפט, שלדעת מבקריה מהווה סחף אנטי-ליברלי. הוא כולל שלושה רכיבים:

- הגבלת בית המשפט העליון באמצעות צמצום סמכותו לבטל חוקים.
- שליטה במינויים באמצעות שינוי הוועדה לבחירת שופטים, כדי להעניק השפעה רבה יותר לרוב הפוליטי.
- ביטול עילת הסבירות: חוק שאושר ביולי 2023 כבר הגביל את יכולתו של בית המשפט לבקר החלטות ממשלה לפי מבחן "הסבירות".

משתנה זה אינו חשוב כשלעצמו לבחירות, אך יש לו השלכות על "הסיבוב השני", כלומר על הרכבת הממשלה. במסגרת ממשלת אחדות לאומית, כמה מאנשי הממשלה הנוכחית, כמו בצלאל סמוטריץ', שר האוצר, שפעל באופן אישי לקידום הרפורמה הזו במוסדות המשפט, הפכו לדחלילים.

משתנה מס' 9: **אי-השוויון בגיוס**

הפטור משירות צבאי הניתן לתלמידי הישיבות הוא שבר חברתי שהפך לבלתי נסבל במדינה שהותשה משלוש שנות מלחמה רצופות וממצב כוננות קבוע מאז 7 באוקטובר 2023.

זהו אחד הלקחים של 7 באוקטובר: שאלת האחדות הלאומית יצרה שסע עמוק מאוד בחברה הישראלית. בזמן שמשרתי מילואים חילונים ודתיים-לאומיים צוברים מאות ימי שירות על חשבון חייהם המקצועיים והמשפחתיים, **ההחלטה ההיסטורית של בית המשפט העליון בישראל המורה על גיוס חרדים ניפצה את הסטטוס קוו והעמידה את בנימין נתניהו מול מבוי סתום קיומי.**

שאלת השוויון בנטל עשויה לחולל רעידת אדמה אלקטורלית חסרת תקדים בקרב המצביעים לראשונה. מבחינה היסטורית, הנוער הישראלי נע בעקביות ימינה, בהשפעת הפער הדמוגרפי העצום בין האוכלוסייה החרדית (כ-6.5 ילדים לאישה) לשאר החברה (כ-2.5 ילדים).

ואולם עבור הדור החדש הזה, בני 18-21, שנקרא מיד לחזית ונחשף לסכנת חיים, תחושת העוול מול הפריבילגיות שניתנו לשותפים הדתיים של הליכוד גוברת על הרפלקסים האידיאולוגיים המסורתיים. הטינה הזו מעניקה למפלגות הימין החילוני המתון והמרכז מנוף רב עוצמה למשוך חלק מכריע מהבוחרים הצעירים, וכך לשלול מבנימין נתניהו את היתרון הדמוגרפי הרגיל שלו.

משתנה מס' 10: יוקר המחיה או הסכנה למחסורים מקומיים

כוח הקנייה של משקי הבית בישראל הוא אחת מנקודות התורפה האלקטורליות הישירות ביותר של הממשלה היוצאת, כשמדד יוקר המחיה בישראל כבר נמנה עם הגבוהים ב-OECD.

בהקשר של מתיחות גיאופוליטית עולמית המכבידה מאוד על שוקי האנרגיה הבינלאומיים ועל הלוגיסטיקה הימית, **המדינה היהודית אינה חסינה מפני זעזועים חיצוניים, למרות הנכס האסטרטגי של מאגרי הגז הימיים הגדולים שלה (תמר, לויתן, כריש).** הפגיעות הפיזיות של תשתיות קריטיות אלה מול האיומים הבליסטיים באזור (שכבר אילצה את הרשויות להשבתות מניעה דחופות) מזכירה שהעצמאות האנרגטית הלאומית נותרת שברירית בעת מלחמה ממושכת.

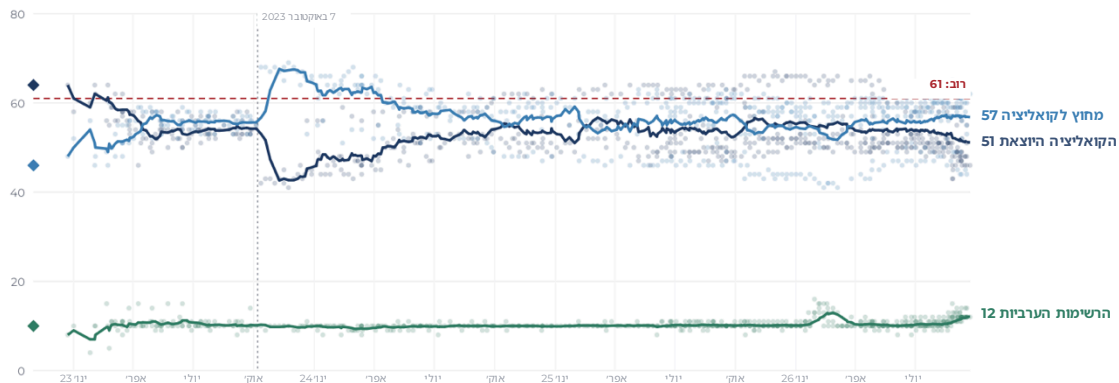
בזירה הפנימית, די יהיה בזינוק בתעריפי החשמל, בשיבוש באספקה של מוצרי צריכה מיובאים מסוימים או במשבר חריף בדיוור הסטודנטים בפתיחת שנת הלימודים האקדמית כדי לגבש את הזעם החברתי. ההרחקה הממושכת של העובדים הפלסטינים מענף הבנייה שיתקה את אתרי הבנייה והקפיצה את שכר הדירה במרכזים העירוניים הגדולים, וחונקת את הזוגות הצעירים ואת מעמד הביניים.

ההכרעות התקציביות של הקואליציה עשויות לתרום להפיכת אי-שביעות הרצון החברתית להצבעת עונש נגד נתניהו.

האם נתניהו יכול להישאר בשלטון?

התרחיש המרכזי: אין רוב מוחלט לאף אחת משתי הקואליציות

איור: מאגר סקרים מאז נובמבר 2022, ישראל⁶⁹

מעבר לאגרגציית הסקרים, גם התחזית שלנו (מודל חיזוי) מצביעה בכיוון הזה. שלושה גורמים הקשורים למפלגות הערביות מסבירים זאת:

- ראשית, התחזקות האיחוד בין המפלגות הערביות והתגבשות גוש של 11 עד 15 מושבים לפחות;
- שנית, ההכרזה שלא ישבו בממשלה עם השמאל והמרכז, המחייבת את אלה לנצח בכוחות עצמם, ומרחיקה את תרחיש 2021.
- שלישית, אי-פסילתן על ידי בית המשפט העליון, לאחר שנתניהו ביקש לפסול אותן בשל התבטאויות עוינות לישראל לאחר 7 באוקטובר.

מבחינה חשבונית, נוכחותן של המפלגות הערביות סביב עשרה מושבים מחייבת את שתי הקואליציות לזכות ב-55% עד 60% לפחות מסך הקולות המצטבר. ואולם לפי הסקרים, אף אחת משתי הקואליציות אינה מגיעה לכך.

לכן, כדי להשיג רוב, ישנן שתי אפשרויות ישימות:

⁶⁹ Wikipedia, Opinion polling for the 2026 Israeli legislative election, Camil Fuchs, Midgam Project, Stat-Net, Kantar Institute, Lazard Research Institute, Direct Polls, Panel Politics, 2022-2026.

- **ממשלת אחדות לאומית** לפני בחירות חדשות, שתתאפשר בזכות הסכם בין נתניהו לאיזנקוט. לשם כך, הקואליציה של נתניהו צריכה לסיים לפני זו של איזנקוט.
- **ברית בין המפלגות הערביות לאיזנקוט**. ואולם ההתפתחויות האחרונות במערכת הבחירות אינן מצביעות בכיוון הזה.

אם אף אחד משני ההסכמים לא ייחתם, נותרת אפשרות אחרונה סבירה: **נתניהו נשאר בשלטון ומנהל את העניינים השוטפים עם כל רכיבי הימין והמרכז, עד לכינוס בחירות חדשות**. זהו כעת התרחיש הסביר ביותר, בניגוד לסקרי שנת 2026, ובפרט כשהדינמיקה נראית נוחה לו יותר לאור הקשיים שבהם נתקלת האופוזיציה.

בכל מקרה, לפי הניתוח שלנו, הישארותו של נתניהו בשלטון נראית האפשרות הסבירה ביותר.

מהם התנאים המצטברים להישארותו של נתניהו בשלטון?

כפי שאנו רואים, נתניהו אינו הפייבוריט, אך סיכוייו להישאר בראשות הממשלה כברירת מחדל גבוהים. ישראל אינה חסינה מפני תופעת "המשילות הבלתי אפשרית" הפוגעת בחלק גדול מהדמוקרטיה הפרלמנטריות במערב, כמו ספרד, צרפת, גרמניה, ואפילו איטליה לפני איחוד הימין שהוביל ג'ורג'ה מלוני.

כדי להישאר בשלטון, נתניהו צריך לצבור **5 תנאים מרכזיים.**

1- כניסתו לכנסת של כל מפלגות הלוויין של הימין והימין הקיצוני, בלי אובדן קולות מתחת לאחוז החסימה

כדי לקוות להגיע לרף של 61 מושבים או להתקרב אליו, אסור שיתבזבז אף קול של המחנה הלאומי. מאחר שהליכוד אינו יכול למשול לבדו, הישרדותו של ביבי תלויה באופן מכני ביכולתן של המפלגות החרדיות (ש"ס, יהדות התורה) לגייס את בסיסן, ובעיקר בכך שרשימות הלוויין של הימין הרדיקלי והמשיחי (עוצמה יהודית, הציונות הדתית) יעברו בהכרח את אחוז החסימה של 3.25%. אם אחת מהן תיכשל ותישאר מתחת לאחוז החסימה, רוב הימין יקרוס מיד.

2- **כפיית חרם שתיקה על המפלגות הערביות, תוך יצירת התנאים לכך** באמצעות ויכוח הסובב סביב הסוגיות הביטחוניות

בניגוד למה שמציינים משקיפים רבים, הזירה הזו אינה כה לא נוחה לנתניהו, משום שהיא מחייבת את היהודים, ובהם גם מצביעי המרכז והשמאל, שלא להשלים עם ברית עם מפלגות שהתבטאויותיהן מפוקפקות ביחס לביטחון ישראל.

3- א-סימטריה בשיעור ההצבעה וירידה בהשתתפות הערבים

החשבון האלקטורלי פועל לטובת נתניהו ככל שהפער באזרחיות גדל. מעט מאוד הפריד בין הרשימה המאוחדת (חד"ש, תע"ל, בל"ד, בראשות יוסף ג'בארין) והרשימה הערבית המאוחדת (רע"ם, בראשות מנסור עבאס) לבין פסילתן בידי ועדת הבחירות המרכזית, לפני שבית המשפט העליון החזיר אותן למרוץ. רצף האירועים הזה הגביר את חוסר האמון ואת תחושת הניכור של המיעוט הערבי (קרוב ל-20% מכלל בעלי זכות הבחירה).

ירידה בהתגייסות של ציבור בוחרים זה (המוגבל לשיעור הצבעה של פחות מ-45%-50% בשל אכזבה או תחושה שהייצוג בכנסת חסר תועלת) מורידה באופן מכני את מחיר כל מושב בכנסת במונחי קולות, ומכפילה את המשקל היחסי של מעוזי הימין והציבור הדתי.

4- שמירה על סטטוס קוו שברירי עם החרדים בסוגיית הגיוס (השוויון בנטל)

הפטור הצבאי של תלמידי הישיבות הוא פתיל בוער בלב הגוש שלו. כדי למנוע את התפרקות הברית ההיסטורית שלו, נתניהו צריך להצליח במשימה הקשה של הרגעת המנהיגים הרבניים (ש"ס ויהדות התורה) בנוגע להבטחת התקציבים והמעמד שלהם, ובו בזמן למנוע מרד גלוי של האגף הביטחוני החילוני שלו ושל משרתי המילואים בליכוד.

אם השבר סביב "השוויון בנטל" יוביל אחת מהמפלגות הדתיות לנטוש את הספינה או לסרב לחבור אליו שוב, שום חשבון פרלמנטרי לא יאפשר את המשך כהונתו.

5- חוסר יכולתה של האופוזיציה הציונית לבחור מנהיג אחד, והקיפאון המוסדי המוביל להמשך כהונה זמנית

מול ההטרונגניות האידיאולוגית של מחנה "רק לא ביבי" (המפולג בין הימין החילוני הלאומי (בנט, ליברמן), המרכז (איזנקוט, לפיד) והשמאל הסוציאל-דמוקרטי (גולן)), נתניהו מהמר על חוסר יכולתם של יריביו להסכים על ראש ממשלה מוסכם.

גם אם לא יגיע בעצמו ל-61 מושבים, השיתוק המוסדי הזה משרת אותו ישירות: מאחר שהחוק הישראלי אוסר כל ריק בשלטון הביצועי, נתניהו יוסיף לעמוד בראש ממשלת המעבר עם מלוא סמכויות הריבונות, יקפיא את הדחתו ויכפה על המדינה משא ומתן אינסופי, ואף בחירות מוקדמות חדשות.

סיכום

לקראת הבחירות של 27 באוקטובר 2026, האשליה של חילופי שלטון מתנפצת אל מול המציאות של זירה פוליטית ישראלית מפוצלת ומקוטבת. אמנם המאזן של 7 באוקטובר 2023, המחלוקת על גיוס החרדים והשחיקה החברתית-כלכלית שוללים מבנימין נתניהו תנופה כובשת, אך האופוזיציה הציונית נותרת כבולה בשל המחלוקות האידיאולוגיות שלה וסירובה לצרף את המפלגות הערביות.

בהיעדר רוב מוחלט לכל אחד משני הגושים, **התרחיש הסביר ביותר נותר קיפאון פרלמנטרי המוביל להמשך כהונתה בפועל של ממשלת מעבר בראשות נתניהו**. ישראל כבר חוותה זאת בעבר. כך, בצירוף כל התרחישים, אנו מעריכים ב-93% את הסיכוי שנתניהו יישאר בשלטון לאחר הבחירות, כולל בתרחישים שבהם אינו מנצח בבחירות במובן הצר של המילה.

בסופו של דבר, כל עוד מחנה השינוי לא יפתור את הדילמה החשבונית של 61 המושבים, יו"ר הליכוד ישמור על היכולת להפוך את חוסר המשילות הכרוני של השיטה לגורם המבטיח את המשך סמכותו על האומה הישראלית.

מאת **מתיה הוק**, מנכ"ל Le Millénaire, **אנטרניג קבורקיאן**, אנליסט בינלאומי ב-Le Millénaire.

קרדיט צילום: Official portrait of Israel's 9th Prime Minister, Benjamin Netanyahu, מאת Avi Ohayon / Government Press Office of Israel, דרך Wikimedia Commons, ברישיון CC BY-SA 3.0.

Le Millénaire הוא מכון מחקר המתמחה בסוגיות של מדיניות ציבורית. הוא מונה כמאה כותבים מרקעים מגוונים (מנהלים מהמגזר הפרטי ומהמגזר הציבורי, חוקרים, ראשי חברות), כל אחד מהם מומחה בתחומו.

נשיא: William THAY

מנכ"ל: Matthieu HOCQUE

סגני נשיא: Olivier BODO ו- Gilles BÖSINGER

מנהל המחקר: Clément PERRIN

סגני מנהל המחקר: Florian GERARD-MERCIER ו- Pierre CLAIRE

תקשורת: communication@lemillenaire.org

עיתונות: presse@lemillenaire.org

לכל העדכונים של Le Millénaire:

<http://lemillenaire.org>

הודעה משפטית: דוח זה כפוף כולו לחקיקה הצרפתית והבינלאומית בדבר זכויות יוצרים וקניין רוחני. כל זכויות השעתוק שמורות לעמותת "Le Millénaire". שעתוק הדוח, כולו או חלקו, בכל אמצעי שהוא, אסור בהחלט ללא אישור מפורש של נשיא העמותה.